Azg
26 ՅՈՒՆԻՍ 1996. ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ. # 117 (1123)

Ղարեի մասնակի դուրսբերումը Չեչնիայից՝ մինչեւ սեպտեմբեր

ՄՈՍԿՎԱ, 25 ՀՈՒՆԻՍԻ. ՆՏ AFP. Ինչպես հայտնել է Ինտերֆաքս գործակալությունը, նախագահ Բորիս Ելցինը երեքշաբթի օրը ստորագրել է մի հրամանագիր Չեչնիայից ռուսական զորեղի մասնակի դուրսբերման մասին: Հրամանագրում ճշվում է, որ այդ գործողությունը կավարտվի մինչեւ սեպտեմբերի մնկը: «Ուժերի եւ տեխնիկայի եռաբաժնի կեսից ավելի կրճատումը կբացառվի կռվող չեչենական հանրապետության երթևեկության եւ բնակչության կենսագործունեության կազմակերպման համար:

Հրամանագրում ասվում է, որ Չեչնիայում տեղակայված մոտավորապես 40 հազար զորեղից մոտավորապես 4 հազարը պետք է մնան: Հրամանագրում միայն ճշվում են Լենինգրադի, Մոսկվայի, Վոլգայի եւ Հյուսիսի օկրուգների զորեղը: Հրամանագրի համաձայն կառավարությունը պետք է բանակներ ստեղծի Չեչնիայում մնացող զորեղի համար:

ԵՐԵՎԱՆ

Հաստատվեց Կենտր. ընտրական հանձնաժողովի կազմը

ԵՐԵՎԱՆ, 25 ՀՈՒՆԻՍ. ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ՅՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԱՄՈՒԼԻ ՇԱՀԱԶԻԶՅԱՆԻ հունիսի 25-ին տեղի ունեցավ հայաստանի Հանրապետության կառավարության մոտ, որը վարում է վարչապետ Հրանտ Բագրատյանը: Ղեկավարվելով «Հանրապետության նախագահի ընտրության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 8 եւ «Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների մասին» ՀՀ օրենքի 8 հոդվածներով, ՀՀ կառավարության որոշմամբ հաստատվեց Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կազմը: Կառավարության որոշմամբ սեպտեմբերին մեկ տասնյակից ավելի պետական ծեռնարկություններ, բույլատրվեց գնել վարձակալած գույք: Մեկ այլ որոշմամբ փոփոխություն մտցվեց ՀՀ կառավարության 1996 թվականի փետրվարի 9-ի որոշման 5-րդ կետում, սահմանվեց «օրաքանակ միջոցների վերագնահատումն ավարտվում է մինչեւ 1996 թ. հուլիսի 1-ը եւ վերագնահատման արդյունքներն արացոդվում են երկրորդ եռամսյակի հաշվարդումային հաշվետվությունում»: Կհաստատվեցին նաեւ այլ հարցեր:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

Գրաչովական 7 գեներալ պաշտոնանկ

Վեներալ Ռոդիոնովը պաշտպանության նախարարի առեղնահատանական բեկնածու

ԳՐԻԳՈՐ ԷՄԻՆ-ՏԵՐՅԱՆ

Երեքշաբթի օրը Ռուսաստանի նախագահը պաշտոնանկ արեց 7 բարձրաստիճան գեներալների. գլխավոր շտաբի պետի առաջին տեղակալ Վիկտոր Բարինկինին, ցամաքային ուժերի գլխավոր հրամանատարի տեղակալ Վլադիմիր Շամիկովին, գլխավոր շտաբի պետի տեղակալներ Անատոլի Բոգդանովին, Վլադելավ Ժերեբցովին, Դմիտրի Խարչենկոյին, ՊՆ աշխատակազմի պետի տեղակալ Վալերի Լատչուկին եւ ՊՆ դաստիարակչական աշխատանքի գլխավոր վարչության պետ Սերգեյ Ջդրիկովին: Այդ գեներալները համարվում են Պավել Գրաչովի կողմնակիցներ: Անցյալ շաբաթ Ռուսաստանի Անվտանգության խորհրդի նոր քարտուղար Ալեքսանդր Լեբեդը Բարինկինին, Շամիկովին, Խարչենկոյին եւ Լատչուկին մեղադրեց, թե այդ 4 գեներալներն իրր ծրագրել էին ճնշում գործադրելու միջոցով համոզել Ելցինին, որ նա պաշտոնանկ չանի Պավել Գրաչովին: Մենք տարաձայնություններ ունենք, որ ՀՀ-ում նոր զեմքեր են առաջանում, բայց խորհրդային եւ ռուսաստանյան ավանդույթների, պաշտոնյայի չտարաձայնչության նոր նախարար նախարարություն է բերում իր մարդկանց եւ տեղավորում նրանց վճռորոշ պաշտոններում: Պաշտպանության նոր նախարարի ընտրության խնդիրը բարդ է, քանի որ նրա թեկնածությունը միաժամանակ պետք է համաձայնեցնելի եւ նախագահ Ելցինի, եւ գեներալ Լեբեդի հետ: Այդ պաշտոնին հավակնող թեկնածուների ոչ պաշտոնական ցուցակը գլխավորում է Իգոր Ռոդիոնովը 89 թվականի Թբիլիսիի ողբերգական դեպքերի «հերոսը», որին բանակն ամենայն հավանականությամբ կդժգոհի, սակայն նախագահ Ելցինը բարդություններից խուսափելու համար չի ցանկանա հաստատել մինչեւ հուլիսի 3-ը, այսինքն մինչեւ նախագահական ընտրությունների երկրորդ փուլը: Գեներալ Լեբեդը Բորիս Ելցինի հետ անցած շաբաթ տեղի ունեցած մասնավոր խոսակցության ժամանակ, իսկ հետո նաեւ հրապարակայնորեն հայտարարել է, որ գլխավոր շտաբի պատերազմի ոչ թե Իգոր Ռոդիոնովին համարում է Ռուսաստանի պաշտպանության նախարարի պաշտոնի լավագույն թեկնածու: Մենք նաեւ գեներալներ Լեբեդը եւ Ռոդիոնովը համարյա միեւնույն հայացքների տեր մարդիկ են: Դեռ վերջերս գեներալ Ռոդիոնովն ասում էր, թե չի ցանկանում պաշտպանության նախարար դառնալ: Երեքշաբթի օր, սակայն, նա հայտարարեց, թե կհամաձայնվի ստանձնել այդ պաշտոնը: Ռոդիոնովից բացի մենք նաեւ գեներալներ Մեդեդ Կոլոչինի եւ Միտռովի անուններն են նշում: Սակայն ոչ էլ գլխավորի պաշտպանության նախարարությունը, առաջինը տարիներին Իգոր Ռոդիոնովի եւ բանակում հեղինակություն վայելող մի քանի ուրիշ գեներալների ազդեցությունը ռազմական հիմնարկության եւ բարեւոր գործերի վրա զգալի կլինի:

Գեներալ Լեբեդը Բորիս Ելցինի հետ անցած շաբաթ տեղի ունեցած մասնավոր խոսակցության ժամանակ.

Կանադայում Թուրքիայի դեսպանն ընդունում է հայերի տառապանքները, բայց ոչ եղեռնը

ԵՐԵՎԱՆ, 24 ՀՈՒՆԻՍ. ՆՈՅԱՆ ՏԱՊԱՆ «Ամերիկայի ձայն» ռադիոկայանը հայտնում է, որ Կանադայում լույս տեսնող «Հորիզոն» թերթին տված հարցազրույցում Թուրքիայի դեսպան Օմեր Էրտունը որոշ «ըմբռնում» է ցուցաբերել 1915 թ. դեպքերի առնչությամբ: Ռադիոկից Արիս Պաղիկյանին տված հարցազրույցում նա ասել է, թե ոչ ոք չի ցանկանում ներժանել կամ մոռանալ հայերի գլխին եկած սարսափները: «Հայերն ունեն բոլոր իրավունքները հարգելու նահատակների հիշատակը այդ ողբերգական ժամանակաշրջանում: Ես կարծում եմ, որ հայերն ու թուրքերը մի օր մեկտեղ կգան իրենց զոհերի հիշատակը: Տեսակետորեն, եթե ցանկանում եք, որ ես ճանաչեմ ծեր տառապանքները, ոչ մի հարց չկա, սակայն եթե որեւէ մեկը պնդի որակել այդ տառապանքները որպես ցեղասպանություն՝ կառված հղացական, բարոյական եւ տարածքային պահանջատիրության հետ, ապա դա շատ դժվար կլինի ընդունել: Այնպես որ, իմ կարծիքով, ավելի լավ է չխոսենք ցեղասպանության մասին, այլ սգանք մեր այդ շրջանի զոհերի հիշատակը»: Դեսպանն այդ շրջանի դատերը որակել է որպես սարսափելի, սակայն ոչ ցեղասպանություն:

Էրտունը կոչ է արել հայերին «գոնե մի փոքր» մոռանալ անցյալի սարսափները, որպեսզի չվարդարացնեն ներկայիս հայկական եւ թուրքական պետությունների հարաբերությունները:

Կիպրոսի հարցը ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդում

ՍՏԱՄԲՈՒԼ, 25 ՀՈՒՆԻՍԻ. ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ. Նյու Յորից հաղորդվել է, որ ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհուրդը այս շաբաթ ննջարկելու է Կիպրոսի հարցը: «Անատոլու» գործակալության հաղորդման համաձայն, Անվտանգության խորհրդի անդամները հունիսի 24-ին ժողով են գումարել Կիպրոսում տեղաբաշխված խաղաղարար զորի մասնակից երկրների ներկայացուցիչների հետ եւ ննջարկել այդ զորի հետ կապված հարցերը: Գլխավոր քարտուղար Բուտրոս Ղալիի գլխավորությամբ ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհուրդը ննջարկելու է այն տեղեկագիրը, որով նախատեսվում է վեց ամսով երկարաձգել Կիպրոսում տեղաբաշխված խաղաղարար զորի գործունեության շրջանը: Ինչպես հայտնի է, այդ երկարաձգումը առաջարկվել էր Բուտրոս Ղալիի կողմից:

Իրան-Միրիա դաշինք

Լոնդոնում հրատարակվող արաբական «Ալ-Հայաթ» օրաթերթը վկայակոչելով Դամասկոսում օտարերկրյա դիվանագիտական աղբյուրներ հաղորդում է, որ Իրանը Միրիային առաջարկել է ռազմական դաշինք կնքել հակակշռելու համար Միրիայի եւ Իսրայելի միջեւ կնքված նման համաձայնագիրը: «Ծերանի հայտարարությունը, թե իրը Միրիայի կողմին է կանգնելու ընդդեմ Միրիայի՝ արդեն իսկ կարեւոր զարգացում է, նկատի ունենալով, որ Իրանի անվտանգությունը մաս է կազմում Սիրիայի անվտանգությանը», գրում է թերթը:

Լուծկովը կուշտ է կոմունիստներից

25 ՀՈՒՆԻՍ, BBC: Մոսկվայի հաղաքապետ Յուրի Լուժկովը զայրացած է արձագանքել այն ենթադրությանը, թե իբր, իբր, կարող է համաձայնել վարչապետի պաշտոն զբաղեցնել կոմունիստների հետ կոալիցիոն կառավարությունում: Այդպիսի կառավարություն է այժմ առաջարկում ստեղծել նախագահական կոմունիստ թեկնածու Գենադի Զյուգանովը: Բաց նամակում Լուժկովը գրում է, որ երկրում կոմունիստների իշխանության վերադառնալը լիակատար սնանկացման եւ հոսի կհանգեցնի: Նա կոչ է արել հուլիսի 3-ին տեղի ունենալիք նախագահական ընտրությունների երկրորդ փուլում քվեարկել Բորիս Ելցինի օգտին:

Նաթանյահուն Միրիայի հետ կբանակցի առանց նախապայմանի

ԵՐՈՒՍԱղԵՄ, 25 ՀՈՒՆԻՍԻ. WSJ, RFI: Այսօր Միացյալ Նահանգների պետ. քարտուղար Քրիստոֆեր մեկնարկեց միջինարեւելյան իր նոր շրջագայությունը սկսելով Իսրայելից: Պետ. քարտուղար Նորմեստ վարչապետ Նաթանյահուի հետ առաջին անգամ հանդիպելուց հետո հայտարարեց, թե իր կարծիքով տարաձայնությունները, որ կան Իսրայելի եւ Սիրիայի միջեւ, չպետք է խոչընդոտեն Միացյալ Նահանգների միջնորդությամբ Իսրայելի եւ Սիրիայի միջեւ խաղաղության բանակցությունների վերսկսմանը: Քրիստոֆեր կհանդիպի նաեւ Եգիպտոսի նախագահ Հոսնի Մուբարաքի հետ: Երկրորդ ոլորտնիշյան իմիջիարտության նախագահ Յասեր Արաֆաթի հետ:

Իսրայելը զգուշանում է Եգիպտոսի հրթիռներից

25 ՀՈՒՆԻՍԻ. «ԼՂԱՏՈՒՅՑՈՒՆ»: Իսրայելի արտգործնախարար Դավիթ Լեւին Եգիպտոսին այսօր կրկ արել որոշակիորեն տալ այն հարցազրույցներին, որ ունեց Եգիպտոսը գնել է «Երկիր-Երկիր» հրթիռներ, որոնք կարող են հասնել մինչեւ Իսրայել: Հայտնի եղելությունների, Լեւին ասաց, թե վաճառքը տեղի է ունեցել Միացյալ Նահանգներից գաղտնի, չնայած Կոնգրեսն ԱՄՆ-ից ստանում է ռազմական եւ հատուկցիական գրեթե ամբողջ օգնությունը, որ ետ Իսրայելը: «Վաշինգտոն բարձրաստիճան պատասխանն ունեցած շաբաթ հայտնել էր մի հարցազրույցում, որ ի համաձայն ԱՄՆ-ի Կենտրոնական հետախուզական վարչության հայտնի է դարձել, որ Հյուսիսային Կորեայից այս տարվա սկզբին Եգիպտոս են առաքվել «Ալաղ» հրթիռներ: Այն ժամանակ հարցազրույցներ տարբ եղած Լեւին հայտարարել է իրականությանը, որ ինքը չի գիտցող ռեակտիվ է գնվել չատ ռազմական միջոցներ: Այն կարող է հանգեցնել Եգիպտոսի նկատմամբ ամերիկյան որոշակի պատժամիջոցների: Լեւին ասաց, թե այդ հարցը իրեն մեր է հանձնել ԱՄՆ-ի պետ. քարտուղար Վարեն Քրիստոֆերի հետ յերեքշաբթի տեղի անելիք հանդիպման ժամանակ:

ԳԵՂԱՐՔՈՒՆԻՔ

Քնակիչների զբաղվածության խնդիրը մարզեցի հիմնական մտահոգություն

Սեւանի ավազանի ճախկին 5 երջանները միավորող Հայաստանի ամենամեծ մարզի՝ Գեղարքունիքի բնակչությունը 271 հազար է, այստեղ են տեղավորված հանրապետության վարչական 22, խոշորագեղերի 30 տնտեսություններ, մարզին բնկնում է հանրապետությունում արտադրվող կարտոֆիլի 35 տոկոսը, երկ տեղի ունեցած ասուլիսում լրագրողներին ասաց Գեղարքունիքի մարզպետ Վլադիմիր Մովսիսյանը: Մարզպետի մտահոգության հիմնական առարկան բնակչության զբաղվածությունն է: Անցած 3,5 տարիների ընթացքում հաջողվել է գործարկել մարզի 9 չգործող արդյունաբերական ձեռնարկությունները, 3 ք. ավելին են ռոճկում կամ «Գեղր» գործարանի եւ «Իմպուլս» գործարանի էլեկտրոնիկայի արտադրամասի աշխատանքը կազմակերպելու համար: Ռոճկ գյուղատնտեսության ոլորտում արձանագրված առաջընթաց-որը-Մովսիսյանը նշեց վարելահողերի համեմատաբար արդյունավետ օգտագործումը: Նախորդ տարվա 29000 հա-ի փոխարեն այս տարի ոլորտում են մնացել 10000 հա վարելահողեր: Գյուղատնտեսության մարզի հիմնական խնդիրը մնում է արտադրանքի ծրեռումը եւ իրացումը: Այդ հարցում կարեւորվում է Հայկագրանկի եւ Հայկաոռի հետ համագործակցությունը, մեծածախ առեւտրի կետերի ստեղծումը: Լուրջ խնդիր է առոգման համակարգերի մարզերի եւ գյուղատնտեսության միջեւ ճիշտ վերաբաշխումը, ու ննջարկվում է կառավարությունում: Նոյանախահարար է ամբողջ ներին ցանցը մարզերի եւ համայնքների տնօրինության բողնելը:

Տես և էջ 2

Եռեխաներին փոռի վրա մի ննեցրեք

Շատ մայրեր սովորություն ունեն իրենց նորածին կամ մի քանի ամսական երեխաներին ննեցնել սամոռի վրա, գազերից նրանց զերծ պահելու, մեսածությունից խուսափելու եւ կամ այլ մտահոգություններով: Ս. Նահանգների առողջապահության մարզի ծեռնարկությունների հանձնարարությունը կտուն է ծեր երեխաներին մի ննեցրեք փոռի վրա: Քանի որ նրանց դիտարկումների համաձայն, վերջին երկու տարիներին Ս՛ Նահանգների ճարածքում 30 տոկոսով կրճատվել են մինչեւ 6-7 ամսական երեխաների հանկարծամահ լինելու դեպքերը, ինչը գիտնականները վերագրում են վերջին երկու տարիներին երեխաներին մեջքի վրա ննեցնելու մասին երկրով մեկ տարված կամպանիային:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ
տեղական

ԳԵՂԱՐՔՈՒՆԻՔ

Քնակիչների զբաղվածության խնդիրը մարզպետի հիմնական մտահոգություն

Սկիզբը էջ 1

Պակաս կարեւոր չէ սոցիալական դաշտային խնդիրը: Մարզում հաշվվում են 19000 նոյասստան երեխաներ եւ 34000 թոշակառուներ: Թոշակառուների, նոյասների, աշխատավարձերի 1995 թ.-ի դարձերը (միայն 300 մլն դրամ նոյասների համար) մարված են, հուլիսի 5-10-ը կվճարվեն այս տարվա դարձերը: Հաջորդ հիմնախնդիրը դաշտայինն է: Ադրեջանի հետ առկա 125 կմ դեսական սահմանը ՊՆ հետաղային աշխատանքի շեղորիվ հուսալիորեն դաշտայնված է: Մարզի առջեւ ծառացած ամենադաշտ խնդիրներից մեկը, որ նաեւ ազգային խնդիր է, Սեւանի բնաղահոդանությունն է: Վերջինիս մակարդակը 1930 թ.-ի համեմատ իջել է մոտ 19 մ-ով, իսկ մակարդակի 13 մ-ից ավելի իջեցումը ցավագին է ազդում 16 բուսական եւ կենդանական աշխարհի, ջրի դրակի վրա: Ուսի անցած ամիսներին մշակվել է միջոցառումների նոր սխեմա, դրը 260 մլն դոլարի ներդրման դեպքում կաղահովի 16 մակարդակի անհրաժեշտ (6 մ) բարձրացումը: Վերջին երեք ամսում ջրի խնայողական օգտագործման եւ տեղումների առատության շնորհիվ 16 մակարդակն անցյալ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ կավելանա 11, իսկ տարվա ընթացքում, նույնիսկ նախատեսված 260 մլն խմ ջրի բացթողման դեպքում 17 սմ-ով:

Մարզպետարանի ձեռնարկումն ավարտված է: Նախկին շրջգործկոմների 388 աշխատակիցների փոխարեն աղարատը կրճատվել է 180-ով: Մարզի դեկավար մարմնի ձեւավորման հիմքում դրվել է անկախ շրջանների ծավալից հավասար թվով ներկայացուցիչներ (գուսակցական դասկանեցությունը կարեւոր չէ) ընդգրկելու սկզբունքը. կադային հարցում դժգոհություններ չկան: Մարզպետարանը համագործակցում է միջազգային 6 կազմակերպությունների հետ Միջազգային կարմիր խաչի կոմիտե եւ ֆեդերացիա, Փախստականների բարձրագոյն կոմիսարիատ, OXFAM, «Փրկեք երեխաներին», Նորվեգիայի փախստականների խորհուրդ: Վերջինիս հետ մասնավորապես բանակցություններ են վարվում 2 մլն 600 հազար դոլար արժողությամբ 18 կմ անոց ջրամբարի կառուցման համար, որը Մարտունու գյուղերը կադահովի ինքնահոս ջրով, իսկ ջրամբարի վրա կառուցվելիք երկու փոքր ՀԷԿ-եր անվճար էլեկտրաէներգիա կմատակարարեն փախստականներին:

Նոր ձեւավորված օղակների աշխատանքներում համատեղվում են կառավարության տարածային բաղահականությունը եւ մարզային կառույցների խնդիրները: Նոր հարաբերությունները բելադրում են բյուրոկրատական աղարատի կրճատում: Տեղական ինքնակառավարման օրենքի բացակայությունը լուրջ կադային խնդիրներ է առաջադրում. այստեղ դեսության շահերը դեռ է համաձայնեցվեն համայնքների շահերին, մեծացվի համայնքների ինքնուրույնությունը: Մարզդեսարանը եւ 22 ձեւավորված բաժիններն ունեն հատատված կանոնադրություն:

Հարցերի դատասխաններից դարվեց, որ Սեւանը շարունակում է մնալ հանրադետության կարեւորագույն հանգատյան գոտիներից մեկը, օդակածեւ կոնկրետի կառուցումն աղագայի խնդիր է, սնվածականաբնութիւնից հետո մարզում ածել է կարտոֆիլի, հացահատիկի արտադրությունը, կովերի գլխաքանակը, նվազել ոչխարների գլխաքանակը, թչնաբուծությունը, խոզաբուծությունը, մարզում 1996 թ.-ին արձանագրվել են սահմանային 4 դատահարներ: Մեր հարցին, թե ինչ հնարավորներ կան ոռոգման եւ այլ հարցեր գյուղացուն օգնելու ուղղությամբ, ասվեց, որ նախատեսվում է դեսությունից փոխհատուցում դահանջել Սեւանի ջրի օգտագործման դիմաց: Ստացված գումարները կկենտրոնացվեն Սեւանի հիմնադրամում եւ կօգտագործվեն նդատակային ձեւով: Վերջում դրն Մովսիսյանը դատասխանեց 2 «սադրիչ» հարցերի: «Հնարավոր համարում ե՞մ կոմունիստների վերադարձը» հարցին նա ասաց. «Ես անկուսակցական եմ, հարցը ադրեմ Բաղալյանին», իսկ երկրորդին չի՝ դատասխանում նախագահական ընտրություններում ուժերը չափել Լեւոն Տեր-Դետրոսյանի հետ, դատասխանեց, որ իր ատեդային ժամն արդեն անցել է:

ԱՐԱՐԱՏ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ԿԱՐԾԻՔ

Երկրորդ փուլում կհաղթի Ելցինը, իսկ կոմունիստները կստանան գոյատեւելու հնարավորություն

Գնում է Պարույր Հայրիկյանը

Ռուսաստանյան նախագահական ընտրություններում ԱԻՄ-ին առաջին հերթին հետաքրքրում էր՝ ընտրություն լինելու՞ է, թե ոչ, ընտրությունների մասին մեր հարցին դատասխանեց Պարույր Հայրիկյանը: Առաջին փուլն արդացուցեց, որ ընտրություն եղավ: Եթե երկրորդ փուլում նույնպես ընտրություններ լինեն, ապա, ի դեմս Ռուսաստանի, մենք կունենանք բնական ժողովրդավարական դաշնակից: Այսօր ակնհայտ է դառնում, որ հաղթելու ավելի մեծ հնարավորություններ ունի Ելցինը, որովհետեւ, տանելով Լեբեդի, հետո՝ նաեւ Յավլինսկու աջակցությունը, նա դարձել է ազգային համաձայնություն մարմնավորող նախագահության բեկնաշոու: Այս ճեւով նախագահական ընտրությունների գնացող Ելցինը չի կարող առաջվանը լինել: Նրա հաղթանակի դեդքում Ռուսաստանը կդառնա ավելի ժողովրդավարական դետություն:

Ինչ վերաբերում է Զյուգանովին, ապա նա եւս միավորել էր կուսակցություններ եւ բեկնաշոուներ, սակայն ընտրությունների առաջին փուլը ցույց տվեց, որ դրանք իրական ուժ չէին: Հայ իրականության մեջ դա նման էր «Հանրադետություն» միավորման ձեւավորմանը, որտեղ ՀՀՇ-ի կողքին կան կուսակցություններ, որ դարզադես գոյություն չունեն: Զյուգանովի դարտվելով կոմունիստներն ավելի շատ բան չեն կորցնի, քան եթե նա հաղթի: Որովհետեւ այդ դեդքում արտառոց վիճակում էին հայտնվելու թե՛ Զյուգանովը, թե՛ կոմունիստները. հաղթելու դեդքում նրանք հետաքաշելու էին իրենք իրենցից, կյանքն էր ստիդելու: Իսկ դարտվելով՝ կոմունիստները դեռ որոշ ժամանակ կգոյատեւեն որդես խաղական ուժ:

Լ. Դ

ՀԱՄԱՌՈՏ

Արցախյան շարժումը փաստաթղթերում

Կենտրոնական դետական արխիվի համակարգում ստեղծված ՀՀ նորագույն դատմության միացյալ Ֆոնդում Արցախյան շարժման վերաբերյալ արդեն հավաքված է 3200-ից ավելի գիրք, բերք, ամսագիր, ծայնագրություն, հասարակական գործիչների քաղաքական ելույթների տեքստեր եւ այլն: Բոլոր նյութերը դարունակում են կարեւոր ճշտարտացի տեղեկություն՝ շարժման ստեղծման եւ նրա զարգացման փուլերի մասին:

Երեւան. Յոռեբաբթին՝ «Ոսկե օր»

ՀՀ առեւտրի, սդասարկման եւ զբոսաշրջության նախարարության շենքում հունիսի 26-ին տեղի կունենա «Ոսկե աճուրդ»: Նրա մասնակիցներին կտրվի բանկարժեք մետաղներից եւ քարերից դատրաստված իրերի ընտրության լայն հնարավորություն: Տեղում կարելի է ստանալ մասնագետների խորհուրդները: «Ոսկե աճուրդի» կազմակերդիչները՝ ՀՀ Ֆինանսների նախարարության եւ Երեւանի առրանքաֆոնդային «Ադամանդ» բորսան, մտադիր են այդ միջոցառումը կազմակերդել ամեն յոռեբաբթի օրը:

ՄԵՏՈՐ

Չկան երիկն արդեն դահանջա՞րկ ունի

Սեւանի «Չկնորս» փակ բաժնետիրական ընկերությունը անցած տարվա 330 տոննայի փոխարեն այս տարվա մի քանի ամիսների ընթացքում ձկան որսը հասցրել է 350-ի: Որսի ժամկետը երկարաձգվել է մինչեւ հուլիսի 15-ը, որից ելնելով, ընկերությունը դայմանագիր է կնքել Հազգանի դահածոների գործարանի հետ եւ հումքի մի մասը կառաի նրանց: Ամբողջ սկզբից ձեռնարկությունում գործարկված երիկի արտադրամասը տվել է առաջին արտադրանքը, որը մատչելի գնի եւ բարձր որակի շնորհիվ սդառողների շրջանում արդեն մեծ դահանջարկ ունի:

ԱԳՈՒՆՈՒԵՍ

ՎԱՆԱՁՈՐ

ՄԱԿ-ի օգնությամբ բարեկարգվեցին զբոսայգիներն ու դուրակները

Ավարտվեց ՄԱԿ-ի Համաբխարհային դարենային ծրագրի շրջանակներում շուրջ երկու ամիս Վանաձորում իրականացվող քաղաքի զբոսայգիների ու դուրակների բարեկարգման եւ կանաչաղատման աշխատանքները: Ծրագրի հեղինակը Վանաձորի «Ինտելեկտուալ» հետազոտական կենտրոնն է: Ծրագիրը ոգեւորությամբ ընդունվեց վանաձորցիների կողմից, քանզի հետերկրաշարժյան ժամանակահատվածում զբոսայգիները որդես հանգստի գոտի չէին ծառայում: ՄԱԿ-ի հովանավորությամբ ծրագիրն իրականացվեց ՅՕԽ-ի Վանաձորի մասնաճյուղի ջանքերով:

Աշխատանքներում ընդգրկված էր շուրջ 400 քաղաքացի, հիմնականում՝ գործազուրկներ եւ թոշակառուներ:

Շնորհ այս նախաձեռնությունը ցանկալի շարունակություն կունենա: Նախատեսվում է մարված, կանաչատված այգիներում տեղադրել նստարաններ եւ աղբամաններ: Այդ գործը սկսվածել է ՅՕՍ-ը:

Մեր զրույցի ժամանակ «Ինտելեկտուալ» կենտրոնի տնօրեն Դավիթ Լոքյանը իր երախտագիտությունը հայտնելով ՄԱԿ-ին, հույս հայտնեց, որ հետագայում ներկայացվելիք ծրագրերը նույնդես հավանության կարժանան:

ՄԱՆՎԵԼ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

■ *Սեմինար Երեւանում: Հունիսի 24-ին Էներգետիկայի հայկական գիտահետազոտական ինստիտուտում ավստրիական մասնագետների սեմինար «Կոորդինատիվ (ծեռնարկատիրական) դեկավարում» թեմայով: Այն կազմակերդել են ՀՀ Էներգետիկայի նախարարությունը, միջազգային կրթության ինստիտուտը ԱՄՆ-ի միջազգային զարգացման գործակալության հետ համատեղ: Սեմինարի ընթացքում կքննարկվեն կոորդինատիվ դեկավարման, կարգավորման մեթոդների, օրենքների, կոմպանիայի հաղաքականության, նոր օրենսդրական հարցերի զարգացման, իրավունքների, դետական գրաքցման, ակցիաների, բանկային համակարգի եւ այլ հարցեր: Միջազգային կրթության ինստիտուտը մեծ ներդրում ունի կրթության եւ վերափոխումների ասդարեզում: Այն 1994 թ. ծնեց իր հիմնադրման 75-ամյակը: Միջազգային կրթության ինստիտուտն այժմ իր օգնությունն է ցույց տալիս Հայաստանին: Սեմինարը կամարտվի հունիսի 7-ին:*

ՍՏԵՓԱՆ ՊԱՊՊԻԿՅԱՆ

Վ. Մարգարյան. «Ուզում եմ եւ դարտավոր եմ աղրել, որ դայքարով նվաճեմ դատվով մեռնելու իրավունքը»

Ա. Արծրունին հրաժարվից վերջին խոսքից

«Դեռ ինձ բանտարկելով, չեք կարող զրկել դայքարելու իրավունքից ու հնարավորությունից. Անկախ այն բանից բանտում կլինեմ, թե ոչ, իմ մասնակցությամբ կամ առանց ինձ, անարդարության դեմ դայքարը հաղթանակելու է», հունիսի 25-ին արտասանած իր վերջին խոսքում հայտնեց «Դեռ» գործով ամբաստանվող Հռաիս Մարգարյանը: Նրա կարծիքով, գործի նյութերն այնքան խոսուն են, իսկ ինքն էնքան անմեղությանն այնքան վստահ, որ դատապաստ է իր ճակատագիրը տնօրինեն, վճիռ կայացնեն սեւազգեստ կանայք տուժողներ, բայց տարբեր է, «երբ այն հանձնված է սեւահոգի մարդկանց»: Դատավարության անավարտ լինելը առյուցելու համար Հ. Մարգարյանը դատասխանին ներկայացրեց 15 հարցեր, վստահ լինելով, որ դետական մեղադրողը չտեղի դրանց դատասխանը, բայց մեղադրական ճառ է արտասանել: «Ինչ կարծում, որ այս դատավարությունից հետո ՀՀ իշխանություններին ձեռնտու է ձերբազատվել ձեզնից», դեմքից նա դետական մեղադրող Մ. Գրիգորյանին: Այնուհետեւ խոհեղի կարգով ավելացրեց խնդացի մարդ բույլ չի տա իրեն այս տեսակ կեղտոտ գործերում այդքան անխղճորեն ու անխնայաբար օգտագործել: Հ. Մարգարյանի կարծիքով, դատախազը բոլորից լավ գիտի իր մեղադրական ճառում «ՀՅԴ-ին վերագրած զորարանների ծանրությունը», որից համար դահլիճից դուրս փորձել է արդարանալ: «Որ եմ փորձում, որովհետեւ այդ փորձերի հետեւը նախ չեն երեւում, առնա այդ ի՞նչ զորարարքի է, որին ենթարկվելու գինը ես վճարում եմ 15 տարի ճանկով: Իսկ ինչն ի՞նչ է վճարում, որով փորձում է արդարանալ», շարունակեց Հ. Մարգարյանը:

«Դավադրության կամ մամուխայի ծառաները» խորագիրը կրող իր ծավալուն մեկնաբանությունում Հ. Մարգարյանը բացատրեց «Դեռ» Դատճակցությանը վերագրելու եւ այն քաղաքականացվելու դրդապատճառները, որոնք, նրա գնահատմամբ, կազմակերդված դավադրություն են ՀՅԴ-ի նկատմամբ: «Այո, դավադրություն, որովհետեւ այստեղ դատում են անձերի, բայց իրականում մի ողջ կուսակցության, նրան վերագրելով դավադրողն ստեղծ մեղադրանքներ, որը դեկտեմբերի 28-ի հայտնի գովազդից հետո այլեւս դատճառ իշխանությունների դատվի խնդիրը»:

Մարգարյանն իրավական համակարգի ու օրինաչափների վերաբերյալ իր 1,5 տարվա տդավորությունների մասին հայտնեց. «Հանդիդեցի մարդկանց, որոնք դատրաստ էին կատարելու ցանկացած հրահանգ ու դատվեր, իրենց կաղկաչափ ատղեղներում չտեսնելով անգամ օրենքի տառը: Բուր-բրթրյուններ, գոռոզամիս ու ամբարտավան այնքան, որ կրվար օրենքն ու դետությունը հենց իրեն են, որ կան: Եւ մարդկանց անդատիվ ու անխիղճ. ննջգ ու անբարո, ընդունակ ամենավերջին ստորության: Եւ գեթ առանց բացառության սին մի հատվածամբ, որ իրենք են իրավունքի գենեռատներ, ազգի ու դետության ժամատահներ: Եւ գեթ առանց բացառության այն կարծիքին են, որ գործի բելադրանով են այդտղիսին, որ անձնական կյանքում իրենք էլ դետքա դատճառական չեն, բայց գեթն անձնական կյանք չունեն: Ես չօգտագործեցի մանկուրս բառը, որդեսզի չվիրավորեմ այն եզակի անձանց, որոնք բարեբախտաբար հասկանում են դրա իմաստը եւ կարող են իմ տեսածների մեջ չտեսնել իրենց, Երեւ դա նրանց կմխիթարի»:

Հ. Մարգարյանն այն համոզմունքն ուներ, որ իրեն դատառարտելով, ցանկանում են քաղաքական վճիռ կայացնել Դատճակցության դեմ. «Կայացրեք ձեր վճիռը, դուք եւ ձեր խնիճը», ավելացրեց նա: Հայտարարեց, որ ինքը քաղաքական դեկավար ու գործիչ չի եղել ու այդդիսին չի համարում իրեն. այլ ազգի ու հայրենիքի ազատագրության գադափարական մարդիկ»: Ամ իմ հայրենիքն է, եւ ես տեսնում եմ նրա վաղվա օրը հզոր, ազատ, իմքնուրույն, ամբողջական, ազգային արժեքների ու օրենքի գերիշխանությամբ»: Ավելացրեց նաեւ, թե դատրաստ է եղել հայրենիքի համար զոհաբերվելուն, բայց երեք չի մտածել, որ հարկադրված կլինի կանգնել շատ ավելի լուրջ դատվով աղրելու եւ դատվով մեռնելու խնդրի առջեւ: «Ուզում եմ եւ դարտավոր եմ աղրել, որ դայքարով նվաճեմ դատվով մեռնելու իրավունքը»: Հ. Մարգարյանի այս վերջին միտքն ուղեկցվեց ծափահարություններով:

Նախագահողը վերջին խոսքի իրավունքը այնուհետեւ տվեց Արսեն Արծրունուն: Վերջինս հայտարարեց, որ բնդհանրապես հրաժարվում է վերջին խոսքից, առանց ունենալ դատճառաբանություն ճշելու: Վերջին խոսքից հրաժարվեց նաեւ Հովհաննես Մկրտչյանը: Իսկ Արա Համամդայանը ու Էդիկ Սիմոնյանը իրենց վիրավորանքը հայտնեցին դետական մեղադրողին, գտնելով, որ ոչ մի ոճրագործություն չեն կատարել եւ հերքեցին իրենց ներկայացված մեղադրանքները: Իսկ եթե դատելու են միայն օրենքով ադաջնորդվելով՝

ԱՐԱՄ ՊԱՏՐԻԿՅԱՆ

«ԱԶԳ» ՕՐԱԳԵՐԸ
Հասարակության 2 տարի
Գրծակից եւ հասարակից
«Ազգ» թերթի Խմբագիր խորհուրդ
Երեւան 375019, Հանրադետության 47
Խոս 562841, AT&T (374)2) 151065,
e-mail INTERNET azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅՈՎՀԱՆ ԱՒԵՏԻՔՅԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագրի տեղակալ
ՍԱՍՈՒՆ ԴԱՎԱՆՅԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրեն
ՆԱՐԳԻԶ ՍԱՐԳՍՅԱՆ / հեռ. 562863
A STYLE հասնկարգչային
ծառայություն / 581841
Apple Macintosh
հասնկարգչային շարասրի
«Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» դարտադիր է
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone 521635
47 Hanrapetoutian st.
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

ԿՅԱՆՔ

տեղական

Ա՞նիք ունեցել ենք նշելու, որ Ռուսաստանի նախագահական ընտրությունների ակնկալվող արդյունքներին ամենաառաջ արձագանքողը ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանն էր: Փորձել ենք նաեւ անդրադառնալ նախագահի հակակոմունիստական դիրհռետման դրդապատճառներին (տես մեր «Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը նրբորեն «վա բանկ» չի՞ խաղում» հրապարակումը, «Ազգ», 19 հունիս): Այս առումով խնդրո առարկա հարցի վրա ռուբակի լույս սփռեց ՆԳ նախարար Վազգեն Սիրադեղյանը. [illegible] հատուկ անմիջականությամբ նույն հունիսի 19-ի մամուլի ասուլիսում հայտարարելով, թե Մոսկվայում կոմունիստների իշխանության գալու դեպքում ՀՀ նախագահը ոչհատուկ էր Հայաստանում կոմունիստներին տալ իշխանությունը: Նախարարն այսպիսի զիջողականությունը բացատրեց այն բանով, որ «կոմունիստներն այնպիսին չեն, որ բողոնին վեց ամսից ավելի Հայաստանում իշխի այլ կուսակցություն», ուստի ՀՀ ներկա իշխանությունները չէին մնա, «ոխակի չենթարկելով եւ հանրաներությունը, եւ Ղարաբաղը»:

Որեւե էլ ՀՀ նախագահի եւ ՆԳ նախարարի փոխադարձ վստահության հարաբերությունները հանրահայտ են, դժվար է ասել, սա իսկապես նախագահի՞ դիհռետրումն է, թե՞ նախարարի անձնական տեղեկությունների արտահայտությունը: Այնուամենայնիվ, մի բան ակնհայտ է. Ռուսաստանում կոմունիստ թեկնածուի հնարավոր հաղթանակը Հայաստանի ազդեցիկ դեմքերի համար ոչ միայն ցանկալի չէ զուտ զաղափարախոսական նկատառումներով, այլեւ նրանից ոմանք (իսկ գուցեեւ բոլորը) դրա մեջ ուղղակի սպառնալիք են տեսնում հանրաներության համար: Այս առումով խիստ հատկանշական էր հանրաներական կուսակցության երրորդ արտահերթ համագումարում Ա. Ժ ղազգամավոր, «Հանրաներություն» խորհրդարանական միավորման անդամ Ռուբեն Նավասարդյանի արտահայտած տագնապն առ այն, որ Հայաստանի մի շարք հաղաքական ուժեր «[illegible]ված կամ բացահայտ ձեւով» իրենց համակրանքն են ցուցաբերում ռուսական բեղդիմության նկատմամբ: Պետք է ենթադրել, որ այս տագնապը զուտ ղրն. Նավասարդյանինը չէ, այլ «Հանրապետություն» խորհրդարանական միավորման գլխավոր ղժի ՀՀՀ-ի տրամադրությունների արտահայտությունը, եւ հենց դրանով էլ ուշագրավ է: Ասել է, Հայաստանի դեկավար շրջաններում ես ենթադրում եմ, որ ռուսական իշխանությունների փոփոխությունը բարենպաստ ազդակներ կհաղորդի ՀՀ իշխանությունների փոփոխությանը հասնելուն ձգտող ուժերի գործողություններին:

Այս ամենը տխուր եզրակացությունների տեղիք է տալիս:

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ

Ռուսաստանի նախագահական ընտրությունների հայաստանյան արձագանքները

ուրկա հարցի վրա ռուբակի լույս սփռեց ՆԳ նախարար Վազգեն Սիրադեղյանը. [illegible] հատուկ անմիջականությամբ նույն հունիսի 19-ի մամուլի ասուլիսում հայտարարելով, թե Մոսկվայում կոմունիստների իշխանության գալու դեպքում ՀՀ նախագահը ոչհատուկ էր Հայաստանում կոմունիստներին տալ իշխանությունը: Նախարարն այսպիսի զիջողականությունը բացատրեց այն բանով, որ «կոմունիստներն այնպիսին չեն, որ բողոնին վեց ամսից ավելի Հայաստանում իշխի այլ կուսակցություն», ուստի ՀՀ ներկա իշխանությունները չէին մնա, «ոխակի չենթարկելով եւ հանրաներությունը, եւ Ղարաբաղը»:

Որեւե էլ ՀՀ նախագահի եւ ՆԳ նախարարի փոխադարձ վստահության հարաբերությունները հանրահայտ են, դժվար է ասել, սա իսկապես նախագահի՞ դիհռետրումն է, թե՞ նախարարի անձնական տեղեկությունների արտահայտությունը: Այնուամենայնիվ, մի բան ակնհայտ է. Ռուսաստանում կոմունիստ թեկնածուի հնարավոր հաղթանակը Հայաստանի ազդեցիկ դեմքերի համար ոչ միայն ցանկալի չէ զուտ զաղափարախոսական նկատառումներով, այլեւ նրանից ոմանք (իսկ գուցեեւ բոլորը) դրա մեջ ուղղակի սպառնալիք են տեսնում հանրաներության համար: Այս առումով խիստ հատկանշական էր հանրապետական կուսակցության երրորդ արտահերթ համագումարում Ա. Ժ ղազգամավոր, «Հանրապետություն» խորհրդարանական միավորման անդամ Ռուբեն Նավասարդյանի արտահայտած տագնապն առ այն, որ Հայաստանի մի շարք հաղաքական ուժեր «[illegible]ված կամ բացահայտ ձեւով» իրենց համակրանքն են ցուցաբերում ռուսական բեղդիմության նկատմամբ: Պետք է ենթադրել, որ այս տագնապը զուտ ղրն. Նավասարդյանինը չէ, այլ «Հանրապետություն» խորհրդարանական միավորման գլխավոր ղժի ՀՀՀ-ի տրամադրությունների արտահայտությունը, եւ հենց դրանով էլ ուշագրավ է: Ասել է, Հայաստանի դեկավար շրջաններում ես ենթադրում եմ, որ ռուսական իշխանությունների փոփոխությունը բարենպաստ ազդակներ կհաղորդի ՀՀ իշխանությունների փոփոխությանը հասնելուն ձգտող ուժերի գործողություններին:

Առաջին. ոչ միայն ընդդիմադիր առանձին ուժեր, ոչ միայն հասարակական ռուբակի շերտեր, որոնց տրամադրությունների արտահայտիչն են այդ ուժերը, այլեւ անգամ իշխանական կառույցների եւ իշխանամետ շրջանակների ներկայացուցիչներ կամա թե ակամա ընդգծում են «դրսի գործոնի» վճռորոշ նշանակությունը Հայաստանի հաղաքական ճակատագրում: Այսինքն ենթադրվում է, որ Հայաստանում իշխանությունը ձեւավորելու է ոչ թե հայ ժողովուրդը, ժողովրդավարական ընտրությունների ճանապարհով արտահայտելով իր կամքը, այլ «դրսի թելադրանքը»: Ենթատեքստն այն է, որ մենք, ինչպես եւ 1920 թվականին, դարձյալ անպաշտպան ենք «Ռուսաստանից սպառնացող կոմունիստական վտանգի հանդեպ»:

Երկրորդ. մնզանում չի բացպռվում իշխանությունը դրսի ճնշմամբ այլ ուժերի, տվյալ դեպքում «կոմունիստներին զիջելու» հնարավորությունը, ընդսմին անուշադրության առնելով, թե արդյո՞ք այդ ղժի մի հայի համաձայն է հայ ընտրողների մեծամասնությունը: Այսղիսի հարցադրումը, ումից էլ ըխի եւ ինչ բարձր բարոյական սկզբունքներով էլ արդարացվի (Հայաստանը եւ Արցախը վտանգի չենթարկելու ճշահոգություն), գործնականում արժեզրկում է երկրի հաղաքական անկախության գաղափարը:

Երրորդ. անհնազմար հետեւանքները. "թերեւս, այն է, որ իշխանական շրջանակներին ղակցող գործիչների մեջ էլ կան այնղիսիք, որոնք իրենց համար բարդություններ առաջացման ղարագայում հոգեբանորեն ղատրաստ չեն առղվիճելու սեփական ժողովրդի աջակցությանը: Այս առումով հատկանշական է այն հանգամանքը, որ անգամ վստահության ոչնչնալով, թե Հայաստանում կոմունիստների իշխանության գալու ազգը: Դա, ի դեղ, այն գերխնդիրն է, որը, կարծում եմ, կկանխեր ցանկացած հաղաքական բախում Հայաստանում, հակառակ «դրսի» ամեն տեսակ ճնշման ու սադրանքի, որովհետեւ հանրաներությունում, իմ տղավորությամբ, չկա եւ չի կարող լինել որեւէ ուժ, որը համաձայներ Արցախի կորստյան գարհարելի գնով ճնշել հաղաքական իշխանությունը երկրում: Եվ այս տեսակետը ոչ միայն խնդրի բարոյական կողմին է վերաբերում, այլեւ իրենից ներկայացնում է ամենաառավոական ու ղարգ հաշվարկ ժողովուրդը չի ենեի որեւէ մնկին, ով էլ դա լինի, եթե փորձ կատարի գնալ այդղիսի ազգուրացության: Նման հայը Հայաստանի ցանկացած իշխանության համար կնշանակեր ստորագրել սեփական մահավճիռը, եւ դրա «ի կատար ածումը» անկարելի կլիներ կանխել նույնիսկ «դրսի ամենազորեղ սվիններ» ղատեղության տակ:

Չորրորդ. մնզանում դեռեւս ամբողջ լրջությամբ չի ընդունվում Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության [illegible] Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունը իբրեւ «դե ֆակտո» կայացած ղետություն, ներազնահատվում է արցախահայության կամքը էլ չխտսելով ողջ հայության մասին: Մինչդեռ ես եմ ցանկանում լավատես լինել եւ ենթադրել, որ եւ Ադրբեջանը, եւ Արեւմուտը, ի վերջո, հասվի են ճանելու այդ կամքի հետ: Ինչ էլ լինի առաջիկայում արտաքին ղատրաստի հաղրակաց ավարտը կանխորոշված է: Համաշխարհային ղատմությանը հայտնի չէ մի դեղք, երբ ռեւէ ժողովրդի, որը չի ուզում հնազանդվել, ուժով հնազանդեցնեն: Ընաջընել, այո, կարողացել են, ոչնչացնել երբեք: Բայց միմա, բարեբախտաբար, ընաջընթացների ժամանակներն անցել են...

Որեւ ն կուզենայի սխալված չլինել գոնե այս հարցում:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

ՀՈԲԵԼՅԱՆ

Անվանի պատմաբանը 70 տարեկան է

Մեր ժամանակների վաստակաշատ պատմաբան, բարձրակարգ մտավորական ու եռանդուն հասարակական գործիչ Ա. Համբարյանը 70 տարեկան է: Անվանի գիտնականը իր կյանքի յոթերորդ տասնամյակի սահմանագիծը հատեց գիտաստեղծագործական աշխատանքի զգալի վաստակով եւ ակնառու արդյունքներով գոտեվորված:

Ազատ Համբարյանը ծնվել է 1926 թ. հունիսի 8-ին, Բոգդանովկայի շրջանի Սաբխա գյուղում: 1942 թ. գերազանց առաջադիմությամբ ավարտել է տեղի միջն. դպրոցը, իսկ 1948 թ.՝ առաջին կարգի դիպլոմով՝ Լենինականի մանկավարժական ինստիտուտի պատմության ֆակուլտետը:

Ա. Համբարյանը 1949 թ. ընդունվել է ԽՍՀՄ ԳԱ պատմության ինստիտուտի լենինգրադյան բաժնմունքի ասպիրանտուրա եւ ավարտել 1953 թվականին՝ պաշտպանելով թեկնածուական թեզ «Կապիտալիստական հարաբերությունների զարգացումը հայկական գյուղում (1870–1900 թթ.)» թեմայով:

Իսկ 1966 թ. Հայ. ԽՍՀ ԳԱ պատմության ինստիտուտում նա պաշտպանել է դոկտորական թեզ «Ագրարային հարաբերությունները Արեւմտյան Հայաստանում (1856–1914 թթ.)» թեմայով եւ ստացել պատմագիտության դոկտորի գիտական աստիճան:

1976 թ. նրան շնորհվել է պրոֆեսորի կոչում:

Շուրջ 45 տարի շարունակ եռանդուն որոնումներ կատարելով պատմագիտության ասպարեզում, նա հրապարակել է 10 մենագրություն եւ ավելի քան 100 գիտական հոդվածներ:

Ա. Համբարյանի գիտական գործունեությունը ծավալվել է մի քանի ուղղություններով:

1950-ական թթ. վերջերից Ա. Համբարյանը ծնունդուխ է եղել Արեւմտյան Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական կյանքի (19-րդ դարի երկրորդ կես եւ 20-րդ դ. սկիզբ) խորագնին ուսումնասիրությանը եւ հանգամանորեն լուսաբանել նրա հողային հարաբերությունների պատկերը: Նա հայոց պատմագիտության մեջ առաջինը լուսաբանեց կապիտալիստական հարաբերությունների սկզբնավորման եւ զարգացման գործընթացը արեւելահայկական եւ արեւմտահայկական իրականության մեջ:

Գիտնականը առանձին հետազոտություններով նոսատել է 19-րդ դարում Արեւմտյան Հայաստանում ժողովրդագրական գործընթացների խոր ուսումնասիրությանը, անդրադարձել է արեւմտահայության թվականին եւ, հնհաղատաբար վերլուծել եղած նյութերը, լուսաբանել է այդ կնճռոտ հարցը:

Ա. Համբարյանը հանգամանորեն ուսումնասիրել է արեւմտահայության վիճակը Աբդուլ Համիդի եւ երիտթուրքերի կառավարման տարիներին, համոզիչ փաստարկներով ցույց է տվել, որ երիտթուրքերը ըստ էության շարունակելով Համիդյան հայաջինջ կուրսը, այն հասցրին վերջնական ավարտի 1915 թ. հայոց ցեղասպանությամբ:

Պատմաբանը տարիներ շարունակ ուսումնասիրել է արեւմտահայ ազգային-ազատագրական շարժումների պատմությունը եւ հետազոտել այս թեմային նվիրված մի շարք աշխատություններ: Նա ներկայացրել է Սասունի 1894 եւ 1904 թթ., Զեյթունի 1895 թ., Կիլիկիայի 1909 թ. հերոսամարտերը, հետել ազգային շարժումների եւ հայ ազգային հաղաքական կուսակցությունների գործունեությանը վերաբերող խնդրությունված գնահատականները:

Միաժամանակ պատմաբանը լուրջ աշխատանք է կատարել 1915 թ. ցեղասպանության պատմության ուսումնասիրության գործում, հրապարակելով երեք աշխատություն, որոնցում շոշափված է այդ հարցը:

1980-ական թթ. Ա. Համբարյանը անցել է հայ հասարակական-հաղաքական մտքի պատմության հետազոտմանը եւ լուրջ ներդրում կատարել նաեւ այդ ոլորտում:

1990 թ. լույս տեսած նրա «Հայ հասարակական-հաղաքական միտքը արեւմտահայության ազատագրության ուղիների մասին» ծավալուն աշխատությունը մի շարք նոր բարձ փաստերով բարճացնում եւ ընդհանրացնում է այդ հիմնահարցը: Վերոհիշյալ աշխատությունը դրական մեծ արձագանքի է գտել մասնագետների, ուսանողության եւ. ընթերցող լայն խավերի շրջանում:

Բնական է Ա. Համբարյանի աշխատանքը հայ ժողովրդի պատմության բազմահատորյակի 6-րդ հատորի ստեղծման ու հրատարակման գործում: Լինելով գլխավոր խմբագրի տեղակալ, նա կազմակերպել է հատորի նյութերի հավաքման եւ խմբագրման գործը եւ գրել մի շարք գլուխներ:

1980 թվականից Ա. Համբարյանը աշխատում է ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի նոր պատմության բաժնի վարիչ: Նրա նախաձեռնությամբ եւ գործուն մասնակցությամբ նոր պատմության բաժնի աշխատակիցները լույս են ընծայել Արեւելյան Հայաստանի պոլետարիատի պատմությունը, որը տվյալ հիմնահարցի սպառիչ լուծումն է:

Այնուհետեւ անխոնջ գիտնականը ձեռնամուխ է եղել 1917 թ. մարդահամարի նյութերի մշակմանը եւ իր գլխավորած բաժնի գիտաշխատողների մասնակցությամբ հրատարակել է մի արժեքավոր աշխատություն, որը վիճակագրական հարուստ նյութերով ներկայացնում է Արեւելահայաստանի սոցիալ-տնտեսական ընդհանուր իրավիճակը Առաջին հանրապետության կազմավորման նախօրյակին: Պատմաբանի մեկ այլ աշխատություն (շուրջ 625 էջ), որը նվիրված է Արեւմտյան Հայաստանի 1897–1908 թթ. ազատագրական շարժումներին եւ իմքնաղատպատմական մարտերին, դեռեւս մնում է ձեռագիր վիճակում եւ հրատարակության համար սպասում է իր մեկնողին:

Ա. Համբարյանը մասնակցել է դպրոցական «Հայոց պատմություն» դասագրքի ստեղծման աշխատանքներին, շարադրելով մի շարք գլուխներ:

1980–1995 թթ. ընթացքում Ա. Համբարյանի գլխավորությամբ եւ ղեկավարությամբ կատարվել են մի շարք գիտական նշանակության ունեցող ուսումնասիրություններ, որոնց արդյունքները ամփոփվել են մենագրություններում եւ հոդվածներում:

Պատմաբանը հետաքրքիր, ուսանելի զեկուցումներով եւ հաղորդումներով հանդես է եկել երեւանում, Բաքվում, Ջբիլիսիում, Լենինգրադում եւ այլ հաղաքներում կայացած հանրապետական եւ միութենական պատմագիտական կոնֆերանսներում: Ա. Համբարյանի աշխատությունները հատկանշվում են փաստական նյութերի հագեցվածությամբ, տեսական բարձր ընդհանրացումներով, հիմնահարցերի հանդեղ գիտական խոր վերլուծություններ կատարելու եւ նորովի արդիական մոտեցումներ կիրառելու ընդունակությամբ:

Վաստակաշատ պատմաբանը բազում տարիներ ղեկավարում է ասպիրանտների աշխատանքները եւ օգնում գիտական կադրերի աճին:

Ա. Համբարյանը զբաղվում է գիտական որոնումների հետեւ փոլում եւ նրա տեսադաշտում բազում նոր մտահղացումներ կան իրագործելի: Հայ պատմաբանները խոսքամբ ողջունում են մեծավաստակ գիտնականի բարձրարժեք նոր աշխատությունների հրեւան գալուն:

ԳՐԻԳՈՐ ԱՄԱԼՅԱՆ,
պատմական գիտությունների
դոկտոր, պրոֆեսոր

ԱՐՑԱԽ

ԼՂՀ վարչապետը՝ գոհ բերրահավաքի ընթացքից

Լեռնային Ղարաբաղում շարունակվում է հացահատիկայինների բերրահավաքը: ԼՂՀ վիճակագրության ղեկավարության տվյալներով, հունիսի 21-ի դրությամբ հանրապետությունում արդեն հավաքվել է 2762 հեկտարի բերք, որը կազմում է բերրահավաքի ենթակա տարածության 8,7 տոկոսը: Ամբարվել է 35752 ցենտներ հացահատիկ, որն ավելի քան 22 հազար ցենտներով գերազանցում է անցյալ տարվա համապատասխան ժամանակահատվածի ցուցանիշերը: ԼՂՀ շրջանների վարչապետների ղեկավարների հետ վերջերս կայացած խորհրդակցության ժամանակ ԼՂՀ վարչապետ Լեռնային Պետրոսյանը, նշելով շրջանային դիկավարների զեկույցները, ամբողջությամբ վերցրած գոհունակություն հայտնեց բերրահավաքի ընթացքից: Վարչապետը ընդգծեց մարտնչող հանրապետությանը հագով ապահովելու համար դաշտային աշխատանքների արդյունավետ իրականացման կարեւորությունը, խորհրդակցության մասնակիցներին ուղղորդումներ տալով այդ բազմվաստակ գործունեության ընթացքում ծագող հիմնախնդիրների հաղթահարման ուղիների ղեկավարների հետ վերջերս կայացած խորհրդակցության

ընթացքում նկատելի է մի դեղ, երբ ռեւէ ժողովրդի, որը չի ուզում հնազանդվել, ուժով հնազանդեցնեն: Ընաջընել, այո, կարողացել են, ոչնչացնել երբեք: Բայց միմա, բարեբախտաբար, ընաջընթացների ժամանակներն անցել են...

Որեւ ն կուզենայի սխալված չլինել գոնե այս հարցում:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

ՄՇԱԿՈՒՅԹ

Ռուսաստանի նախագահական ընտրությունների հայաստանյան արձագանքները

digitised by A.R.A.R.@

«Փարոսը» կատարելագործվող համակարգ է

Վերջին երկու տարիներին «Փարոս» անունը դարձել է մեր բնակչության շուրթից-շուրթ անցնող ամենատարածված անուններից մեկը: Այդպիսի տարածվածությունը բնական է, որովհետեւ «Փարոսը» ուղղակիորեն շոշափում է հանրապետության բնակչության լայն շերտերի անմիջական շահերը, հատկապես սոցիալական այնպիսի խոցելի խմբերինը, ինչպիսիք են հաշմանդամները, թոշակառուները, միայնակ մայրերը, ծնողազուրկ երեխաներ ունեցող ընտանիքները եւ այլն:

«Փարոսի» անվան տարածմանը զուգահեռ լայն տարածում են ստանում նաեւ «Փարոսի» մասին «առասպելները», որոնց ստեղծման համար հիմք են ծառայում այդ համակարգի ճիշտ պատկերացումների պակասը եւ համակարգի նպատակների եւ խնդիրների մասին աղավաղված տեղեկությունների տարածումը: Ցավով պետք է նշեմ, որ «Փարոսի» մասին տեղեկությունների աղավաղման գործում ոչ վերջին դերն ունեն նաեւ զանգվածային լրատվության միջոցների ոմն ներկայացուցիչներ:

Նրանց հնարավորին չափով ամբողջականորեն ներկայացնել «Փարոս» համակարգի հիմնադրույթները, նպատակները, խնդիրները, ինչպես նաեւ այն սկզբունքները, որոնց վրա կառուցված է ընտանիքների կարիքավորության ասիճանի գնահատման համակարգը: Չնայած չկա ընդհանուր, որ «Փարոսի» մասին մամուլի որեւէ միջոցում չլինի հրապարակում, սակայն, որպես կանոն, մամուլը այդ համակարգին անդրադառնում է ելնելով օրախնդիր անհրաժեշտությունից՝ շոշափելով համակարգի օգնությամբ մարդասիրական օգնության այս կամ այն ծրագրի իրականացման խնդիրներ: Շատ հաճախ ես փորձում ընդգրկել ներկայվող համակարգի բովանդակային առանձնահատկությունները ամբողջությամբ: Վերջին տիպի մոտեցումները դրսեւորվում են կամ «Փարոսի» թեմայով կազմակերպված մամլո ասուլիսների նյութերի հրապարակման, կամ սոցիալական աջակցության համակարգի այս կամ այն պատճառաբանված անձի հետ ունեցած հարցազրույցների դեպքում: Այդ դեպքերում էլ, սակայն, շատ լրագրողներ կամա թե ակամա ընդհանուր բովանդակային ենթատեքստից առանձնացնում են զուտ այդպիսի պատճառի որոշ մասեր,- թեւեռվում դրանց վրա, մի հանգամանք, որը ընթերցողներին զանազան թյուրիմացությունների տեղիք է տալիս:

Երկրորդ հանգամանքը «Փարոս» համակարգի իրավական կարգավիճակի եւ տարբեր կազմակերպությունների «Փարոսի» հետ ունեցած առնչությունների մասին ճիշտ պատկերացումներ տալու մտահոգությունն է: Մարդկանց անտեղյակությունը հանգեցնում է այդ համակարգի տեղի եւ դերի, ինչպես նաեւ այն գործարկող հատատությունների նկատմամբ սխալ սպասելիքների ձեւավորմանը, որն էլ տեղիք է տալիս այդ, իր տեսակի մեջ եզակի համակարգի աշխատանքի արժեգրկմանը, այդ համակարգը ստեղծող կազմակերպությունների վարկի սրատավորմանը:

Սկսենք սոցիալական աջակցության նախարարությունից եւ նրա համակարգի մասը կազմող սոցիալական ծառայությունների դուռը եկած վրդովված հաղորդիների ամենատարածված բողոքից. «Ես այսինչ կարգի հաշմանդամ եմ, կամ ես միայնակ թոշակառու եմ, կամ ես միայնակ մայր եմ, երկու տարի շարք ստացել եմ, իսկ այս տարի ինչո՞ւ չեմ ստանում»:

Այո, վերը նշված խմբերի ներկայացուցիչները եւ էլի մի շարք սոցիալական խմբեր նախորդ տարիներին հենց միայն այս կամ այն կարգավիճակն ունենալու շնորհիվ ստանում էին նպաստ եւ ոչ միայն նպաստ, այլեւ օգտվում էին հանրապետության մնացյալ մարդասիրական օգնության տարբեր ծրագրերից:

Պատճառն այն է, որ «Փարոս» համակարգի գործարկումով փոխվեցին մարդասիրական օգնության բաշխման սկզբունքները: Եթե մինչ այդ սոցիալական աջակցության ոլորտում ուշադրության կենտրոնում էին կառավարության կողմից հատատված 11 սոցիալական խմբեր, որոնց էլ ուղղվում էր մարդասիրական օգնության աջակցի բաժինը, ապա «Փարոս» համակարգը սկսեց այս կամ այն խմբի հաշմանդամին, թոշակառուին, միայնակ մորը, ծնողազուրկ երեխային եւ այլ սոցիալապես խոցելի կարգավիճակ ունեցող անհատներին դիտել ընտանեկան ամբողջության մեջ:

Այսպիսի մոտեցման շնորհիվ ներ իր ծանրակշիռ պատճառները. նախ՝ միշտ չէր, որ այս կամ այն կարգավիճակն ունեցող անհատը իսկապես կարիքավոր էր, որովհետեւ ապեմ հաշմանդամ լինելով, ապրում էր բավականաչափ ապահովված ընտանիքում: Իսկ դրան հակառակ, շատ ընտանիքներ (հատկապես բազմանդամ եւ միշ աշխատող ծնող ունեցող կամ ցածր վարձատրությամբ աշխատող ծնող ունեցող, ուրեղ չկային սահմանված «արտոնյալ» խմբերի ներկայացուցիչներ), իրականում գտնվելով սոցիալապես ծանր վիճակում, զրկվում էին որեւէ օգնություն ստանալու հնարավորությունից:

Նախ հնարավորին չափով ամբողջականորեն ներկայացնել «Փարոս» համակարգի հիմնադրույթները, նպատակները, խնդիրները, ինչպես նաեւ այն սկզբունքները, որոնց վրա կառուցված է ընտանիքների կարիքավորության ասիճանի գնահատման համակարգը: Չնայած չկա շաբաթ, որ «Փարոսի» մասին մամուլի որեւէ միջոցում չլինի հրապարակում, սակայն, որպես կանոն, մամուլը այդ համակարգին անդրադառնում է ելնելով օրախնդիր անհրաժեշտությունից՝ շոշափելով համակարգի օգնությամբ մարդասիրական օգնության այս կամ այն ծրագրի իրականացման խնդիրներ: Շատ հաճախ ես փորձում ընդգրկել ներկայվող համակարգի բովանդակային առանձնահատկությունները ամբողջությամբ: Վերջին տիպի մոտեցումները դրսեւորվում են կամ «Փարոսի» թեմայով կազմակերպված մամլո ասուլիսների նյութերի հրապարակման, կամ սոցիալական աջակցության համակարգի այս կամ այն պատճառաբանված անձի հետ ունեցած հարցազրույցների դեպքում: Այդ դեպքերում էլ, սակայն, շատ լրագրողներ կամա թե ակամա ընդհանուր բովանդակային ենթատեքստից առանձնացնում են զուտ այդպիսի պատճառի որոշ մասեր,- թեւեռվում դրանց վրա, մի հանգամանք, որը ընթերցողներին զանազան թյուրիմացությունների տեղիք է տալիս:

Երկրորդ հանգամանքը «Փարոս» համակարգի իրավական կարգավիճակի եւ տարբեր կազմակերպությունների «Փարոսի» հետ ունեցած առնչությունների մասին ճիշտ պատկերացումներ տալու մտահոգությունն է: Մարդկանց անտեղյակությունը հանգեցնում է այդ համակարգի տեղի եւ դերի, ինչպես նաեւ այն գործարկող հատատությունների նկատմամբ սխալ սպասելիքների ձեւավորմանը, որն էլ տեղիք է տալիս այդ, իր տեսակի մեջ եզակի համակարգի աշխատանքի արժեգրկմանը, այդ համակարգը ստեղծող կազմակերպությունների վարկի սրատավորմանը:

Սկսենք սոցիալական աջակցության նախարարությունից եւ նրա համակարգի մասը կազմող սոցիալական ծառայությունների դուռը եկած վրդովված հաղորդիների ամենատարածված բողոքից. «Ես այսինչ կարգի հաշմանդամ եմ, կամ ես միայնակ թոշակառու եմ, կամ ես միայնակ մայր եմ, երկու տարի շարք ստացել եմ, իսկ այս տարի ինչո՞ւ չեմ ստանում»:

Այո, վերը նշված խմբերի ներկայացուցիչները եւ էլի մի շարք սոցիալական խմբեր նախորդ տարիներին հենց միայն այս կամ այն կարգավիճակն ունենալու շնորհիվ ստանում էին նպաստ եւ ոչ միայն նպաստ, այլեւ օգտվում էին հանրապետության մնացյալ մարդասիրական օգնության տարբեր ծրագրերից:

Պատճառն այն է, որ «Փարոս» համակարգի գործարկումով փոխվեցին մարդասիրական օգնության բաշխման սկզբունքները: Եթե մինչ այդ սոցիալական աջակցության ոլորտում ուշադրության կենտրոնում էին կառավարության կողմից հատատված 11 սոցիալական խմբեր, որոնց էլ ուղղվում էր մարդասիրական օգնության աջակցի բաժինը, ապա «Փարոս» համակարգը սկսեց այս կամ այն խմբի հաշմանդամին, թոշակառուին, միայնակ մորը, ծնողազուրկ երեխային եւ այլ սոցիալապես խոցելի կարգավիճակ ունեցող անհատներին դիտել ընտանեկան ամբողջության մեջ:

Այսպիսի մոտեցման շնորհիվ ներ իր ծանրակշիռ պատճառները. նախ՝ միշտ չէր, որ այս կամ այն կարգավիճակն ունեցող անհատը իսկապես կարիքավոր էր, որովհետեւ ապեմ հաշմանդամ լինելով, ապրում էր բավականաչափ ապահովված ընտանիքում: Իսկ դրան հակառակ, շատ ընտանիքներ (հատկապես բազմանդամ եւ միշ աշխատող ծնող ունեցող կամ ցածր վարձատրությամբ աշխատող ծնող ունեցող, ուրեղ չկային սահմանված «արտոնյալ» խմբերի ներկայացուցիչներ), իրականում գտնվելով սոցիալապես ծանր վիճակում, զրկվում էին որեւէ օգնություն ստանալու հնարավորությունից:

Մեզ մոտ այդ ֆունկցիաները կատարելու կոչված հատատություններ արդեն գոյություն ունեցող պայմաններին բավարարող գործունեության մակարդակ: Նշված երկրորդ պատճառն ավելի շատ կանխորոշելիչ բնույթի էր. սոցիալական օգնության նախկին համակարգով խոսխատվող մի շարք սոցիալական խմբեր, ինչպիսիք էին միայնակ թոշակառուները, միայնակ մայրերը, ամուսնալուծված ընտանիքների երեխաները եւ այլն, սկսեցին աճպարանք շատանալ, որովհետեւ այդպիսի խմբին պատկանելը դառնում էր ձանձրալի: Արհեստականորեն, մի ծանրոց ավել ստանալու համար, խանդվում էր մեր ավանդական սրբություններից մեկը՝ ընտանիքը: Ճոռոմաբանություն չթվա, բայց ոչ մի մոդեռնացման մոլուցք կամ ժամանակակից երեւալու մղում չի կարող արդարացնել մեր ժողովրդի ինքնապահպանության ամենակատարյալ մեխանիզմները պարունակող, սոցիալական փոխօգնության կատարյալ մոդել հանդիսացող հայ ընտանիքի ֆայֆայումը:

Աշխարհում, որպես կանոն, օգնում են սոցիալական աջակցության երկու տիպի համակարգեր, շատ սոցիալական խմբերի (կամ կատեգորիաների) եւ շատ եկամտի:

«Փարոս» համակարգը, շատ էության անցում էր շատ կատեգորիաների համակարգից դեպի շատ եկամուտների համակարգի, սակայն միեւնույն ժամանակ, միայն եկամտի վրա հիմնված համակարգ չէ:

Նպատակ դնելով պահպանել մեր հատարակության հիմք ընտանիքի ամբողջությունը, «Փարոսը» որպես ընտանիքների կարիքավորության ասիճանի գնահատող համակարգ, բացի ընտանիքի ընդհանուր եկամտից, չի անտեսում նաեւ նախորդ համակարգի հիմքը հանդիսացող սոցիալական խոցելի, անպատշաճ խմբերին:

Մեր պետության սոցիալական պահպանության համակարգի, համենայնդեպս այսօրվա, գերխնդիրը մնում է աղքատության հաղթահարումը, իսկ եթե խոսքը աղքատության հաղթահարման մասին է, ապա չի կարելի անտեսել այնպիսի կարեւորագույն գործոն, ինչպիսին ընտանիքի եկամուտն է:

Իհարկե, «Փարոսի» մշակված ընտանիքների կարիքավորության ասիճանի գնահատման համակարգը կատարյալ չէ, հատկապես մարդկանց եկամուտների ճշգրտման առումով:

Սա ունի իր օբյեկտիվ պատճառները. նախ մեր հանրապետությունում դեռ չի ձեւավորվել նոր հատարակատնտեսական բազմազան հարաբերությունների համարժեք հարկային ծառայությունների համակարգ, մի ծառայություն, որի ուղղակի եւ ուղիղ պատասխանատվությունը պետք է լինի պետության յուրաքանչյուր հաստատություն, կազմակերպության ամենաբազմազան եկամուտների հայտնաբերումն ու հայտարարագրումը:

«Փարոսն» այս առումով, եկամուտների հայտարարագրման բոլոր ոչ այնքան կատարյալ մեխանիզմով մի քայլ առաջ է անցել եւ կարող է նույնիսկ խրախուսել նոր իրողություններին համարժեք հարկային համակարգի արագ ձեւավորումը:

Քաղաքացիների զգալի մասը, այդ թվում արեւմտյան հաղթակարգության երկրներում, ներհուս միշտ հակված է թաքցնելու եկամուտները: Որպես այս հակմանը հակակշիռ, զարգացած երկրները, բացի օպերատիվ գործող հարկային ոստիկանությունից ունեն նաեւ շատ օպերատիվ գործող մի շարք այլ պետական հատատություններ, որոնցից են ասենք մաքսային ծառայությունները, շարժական եւ անշարժ գույքի հայտարարագրման զանազան ծառայությունները, իրավապահ մարմինները եւ այլն:

Մեզ մոտ այդ ֆունկցիաները կատարելու կոչված հատատություններ արդեն գոյություն ունեցող պայմաններին բավարարող գործունեության մակարդակ: Նշված

«Փարոսի» մասին շատ է գրվել. նաեւ մեր թերթում: Սակայն, ինչպես համոզված է հոդվածագիրը՝ շատ սոցիալական ապահովության, զբաղվածության, բնակչության տեղաշարժի եւ փախստականների հարցերի նախարարության սոցիալական ծառայությունների վարչության գլխավոր մասնագետ Վարդան Գեւորգյանը, առայժմ չի եղել հրապարակում, որն ամբողջությամբ ու անաչառ ներկայացներ ընտանիքների կարիքավորության ասիճանը որոշող համակարգը: Այս առումով նպատակահարմար համարեցինք տեղ հատկացնել հենց տվյալ բնագավառի մասնագետին, ինչպես նաեւ հաշվի առնելով, որ նույն նախարարությունը այս օրերին հրավիրելու է գիտաժողով «Փարոսի» շրջանակներում բնակչության կենսամակարդակի բարելավման հարցերով:

Երկրորդ պատճառն ավելի շատ կանխորոշելիչ բնույթի էր. սոցիալական օգնության նախկին համակարգով խոսխատվող մի շարք սոցիալական խմբեր, ինչպիսիք էին միայնակ թոշակառուները, միայնակ մայրերը, ամուսնալուծված ընտանիքների երեխաները եւ այլն, սկսեցին աճպարանք շատանալ, որովհետեւ այդպիսի խմբին պատկանելը դառնում էր ձանձրալի: Արհեստականորեն, մի ծանրոց ավել ստանալու համար, խանդվում էր մեր ավանդական սրբություններից մեկը՝ ընտանիքը: Ճոռոմաբանություն չթվա, բայց ոչ մի մոդեռնացման մոլուցք կամ ժամանակակից երեւալու մղում չի կարող արդարացնել մեր ժողովրդի ինքնապահպանության ամենակատարյալ մեխանիզմները պարունակող, սոցիալական փոխօգնության կատարյալ մոդել հանդիսացող հայ ընտանիքի ֆայֆայումը:

Աշխարհում, որպես կանոն, օգնում են սոցիալական աջակցության երկու տիպի համակարգեր, շատ սոցիալական խմբերի (կամ կատեգորիաների) եւ շատ եկամտի:

«Փարոս» համակարգը, շատ էության անցում էր շատ կատեգորիաների համակարգից դեպի շատ եկամուտների համակարգի, սակայն միեւնույն ժամանակ, միայն եկամտի վրա հիմնված համակարգ չէ:

Նպատակ դնելով պահպանել մեր հատարակության հիմք ընտանիքի ամբողջությունը, «Փարոսը» որպես ընտանիքների կարիքավորության ասիճանի գնահատող համակարգ, բացի ընտանիքի ընդհանուր եկամտից, չի անտեսում նաեւ նախորդ համակարգի հիմքը հանդիսացող սոցիալական խոցելի, անպատշաճ խմբերին:

Մեր պետության սոցիալական պահպանության համակարգի, համենայնդեպս այսօրվա, գերխնդիրը մնում է աղքատության հաղթահարումը, իսկ եթե խոսքը աղքատության հաղթահարման մասին է, ապա չի կարելի անտեսել այնպիսի կարեւորագույն գործոն, ինչպիսին ընտանիքի եկամուտն է:

Իհարկե, «Փարոսի» մշակված ընտանիքների կարիքավորության ասիճանի գնահատման համակարգը կատարյալ չէ, հատկապես մարդկանց եկամուտների ճշգրտման առումով:

Սա ունի իր օբյեկտիվ պատճառները. նախ մեր հանրապետությունում դեռ չի ձեւավորվել նոր հատարակատնտեսական բազմազան հարաբերությունների համարժեք հարկային ծառայությունների համակարգ, մի ծառայություն, որի ուղղակի եւ ուղիղ պատասխանատվությունը պետք է լինի պետության յուրաքանչյուր հաստատություն, կազմակերպության ամենաբազմազան եկամուտների հայտնաբերումն ու հայտարարագրումը:

«Փարոսն» այս առումով, եկամուտների հայտարարագրման բոլոր ոչ այնքան կատարյալ մեխանիզմով մի քայլ առաջ է անցել եւ կարող է նույնիսկ խրախուսել նոր իրողություններին համարժեք հարկային համակարգի արագ ձեւավորումը:

Քաղաքացիների զգալի մասը, այդ թվում արեւմտյան հաղթակարգության երկրներում, ներհուս միշտ հակված է թաքցնելու եկամուտները: Որպես այս հակմանը հակակշիռ, զարգացած երկրները, բացի օպերատիվ գործող հարկային ոստիկանությունից ունեն նաեւ շատ օպերատիվ գործող մի շարք այլ պետական հատատություններ, որոնցից են ասենք մաքսային ծառայությունները, շարժական եւ անշարժ գույքի հայտարարագրման զանազան ծառայությունները, իրավապահ մարմինները եւ այլն:

Մեզ մոտ այդ ֆունկցիաները կատարելու կոչված հատատություններ արդեն գոյություն ունեցող պայմաններին բավարարող գործունեության մակարդակ: Նշված

կազմակերպությունները չունեն հաղաքացիների ֆինանսական եկամուտների, ծեռնարկատիրական գործունեության, շարժական ու անշարժ գույքի տիրապետման, հանրապետությունից դուրս աշխատող մեր հայրենակիցների վաստակած եկամուտների, անհատական աշխատանքային գործունեությունից ստացված եկամուտների մասին կենտրոնացված եւ ճշգրիտ տեղեկատվական բազա:

Ուստի «Փարոսն» այստեղ էլս հաղաքացիների սոցիալական պայմանների մասին սկզբնական տեղեկություններ գրանցելիս մեծ-մեծակ է մնում ԲՀԳ-ների եւ տեղական իշխանության այլ մարմինների կողմից տրված «ամենաճշմարիտ» տեղեկանքների եւ հաղաքացիների «ամենաանկեղծ» խոստովանությունների հետ:

Ընտանիքների կարիքավորության ասիճանի գնահատման փարոսյան համակարգում բացի եկամտից եւ սոցիալապես խոցելի խմբերից դեր է խաղում նաեւ ընտանիքի բազմանդամության հանգամանքը, որքան բազմանդամ է ընտանիքը, մյուս հավասար պայմանների դեպքում, ավելի կարիքավոր է համարվում:

Եւ վերջապես այստեղ հաշվի են առնվում նաեւ ընտանիքի բնակարանային եւ բնակավայրային (աշխարհաղաղական առումով) պայմանները: Ես կարծում եմ ոչ ոք չի կարող մեղադրել, թե ինչու է «Փարոսը» առավելություն տալիս ժամանակավոր կայաններում (հանրակացարան, վթարային շենք, տնակ, վարձով բնակարան), ինչպես նաեւ աղետի գոտում կամ տամիանամերձ շրջաններում ապրողներին:

Իհարկե, նշված գործոնները վերջնական չեն, «Փարոսը» զարգացող, անընդհատ կատարելագործվող համակարգ է: Ներկայումս «Փարոսի» ստեղծագործական խումբը, որի մեջ մտնում են, ինչպես նշեցինք վերեւում, եւ սոցիալական ապահովության նախարարության, եւ հրեւանի մաքսամատիկական մեքենաների գիտահետազոտական ինստիտուտի (ժողովրդի լեզվով ասած՝ Սերգեյան ինստիտուտի), եւ Հայ օգնության Ֆոնդի (ՀՕՖ) հայաստանյան գրասենյակի աշխատակիցները, աշխատանքներ է կատարում «Փարոս» համակարգի կատարելագործման համար, մի շարք ուղղություններով. «Փարոսում» գրանցվելու պահին հաղաքացիների տված տեղեկությունների ստուգման մեխանիզմների մշակում, ընտանիքների կարիքավորության ասիճանի գնահատման մաթեմատիկական համակարգի կատարելագործում, հաղաքացիների իրական եկամուտների հայտնաբերման եւ ճշգրտման ուղիների մշակում (այս վերջին գործում «Փարոսի» հեղինակները ակտիվ համագործակցություն են սկսել հանրապետության հարկային պետական տեսչության, մաքսային պետական ծառայության, ներքին գործերի նախարարության, գյուղատնտեսության նախարարության եւ մի շարք այլ գերատեսչությունների եւ հատատությունների հետ:

Որոշ չափով անդրադառնանք «Փարոս» համակարգի իրավական կարգավիճակի, ինչպես նաեւ այս համակարգի ստեղծման եւ գործարկման գործընթացի պարզաբանմանը:

«Փարոսը» կազմակերպություն չէ, ինչպես անվանում են սոցիալական աջակցության նախարարություն բողոքելու եկած հաղաքացիներից շատերը, ցավոք նաեւ որոշ լրագրողներ:

«Փարոսը» ծրագիր է, որի շրջանակներում ստեղծվել է ընտանիքների կարիքավորության ասիճանի գնահատման մաթեմատիկական համակարգ, եւ հանրապետությունում գործող 65 շրջանային եւ հաղաքային սոցիալական ծառայությունների ուժերով միայն 1994 թ. օգոստոս-սեպտեմբեր ամիսներին սոցիալական ծառայությունների կողմից «Փարոսում» գրանցված ընտանիքների թիվը հասցվեց ավելի քան 700 հազարի:

Արդեն անցած տարվա մարտին «Փարոս» համակարգը ենթարկվեց առաջին փորձարկմանը:

Քանակական լիտր նավթ բաժնվեց 94-95 ծրագրով նավթ չստացած երեւանաբնակ 50 հազ. ընտանիքների, ապա նույն թվականին այդ նույն տեղեկատվական բազայի օգնությամբ Հայաստանի մի շարք շրջաններում եւ հաղաքներում իրականացվեցին մարդասիրական օգնության մի շարք ծրագրեր: «Փարոսի» ամենամեծ փորձությունը եղավ «Ձմեռ 95-96» ծրագրով նավթի բաշխումը Երեւանի, Գյումրիի, Վանաձորի եւ աղետի գոտու 15 շրջանների 200 հազար ընտանիքների: Այս գործընթացը շարունակվում է ցայսօր, ի հայտ բերելով համակարգի թույլ եւ ուժեղ կողմերը:

Ինչ վերաբերում է ՀՀ սոցիալական ապահովության նախարարությանը, ապա այն համակարգում է «Փարոս» ծրագրի իրականացման ընդհանուր աշխատանքները, իր սոցիալական ծառայությունների ցանցի միջոցով իրականացնում է ընտանիքների հաշվառման, ինչպես նաեւ փոփոխված տեղեկությունների գրանցման աշխատանքները:

Մի փոքր ավելի հանգամանորեն ՀՕՖ-ի դերի մասին: ՀՕՖ անունով հայտնի կազմակերպությունը Հայ ազատելական եկեղեցու ԱՄՆ Արեւելյան թեմի Հայ օգնության Ֆոնդն է, որը մեծ դեր ունի «Փարոս» ծրագրի իրականացման գործում: ՀՕՖ-ը ԱՄՆ կառավարության վստահության արժանանալով դարձել է Միացյալ Նահանգների կողմից Հայաստանի մարդասիրական օգնության հիմնական մատակարարողը:

ՀՕՖ-ի ակտիվ դերը «Փարոս» ծրագրի իրականացման գործում հաճախ բնակչության մեջ ստեղծում է թյուր կարծիք, ՀՕՖ-ը շատ սոցիալական խմբերի գիտակցության մեջ նույնացվում է «Փարոսի» հետ եւ այդ համակարգի նպատակով բողոքի մի մասն ուղղվում է այդ կազմակերպության դեմ:

Իրականում Հայ օգնության Ֆոնդը միջնորդի դեր է կատարում ԱՄՆ-ի եւ Հայաստանի կառավարությունների միջեւ: «Փարոս» ծրագրի առաջին փուլը սկսելիս, որը հայտնի է «Փարոս-1» անունով, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների ժողովրդավարության եւ զարգացման հիմնադրամը վերցրեց այդ ծրագրի ֆինանսավորումը, սակայն հավատարիմ մնալով Ամերիկայի կառավարության այլ երկրներում զարգացման ծրագրեր իրականացնելիս ուղղակիորեն կառավարական կազմակերպությունների հետ համագործակցություն չսկսելու սկզբունքին, այդ ֆինանսավորումը կատարում է ՀՕՖ-ի միջոցով:

Մարդասիրական օգնության այս կամ այն ծրագրից որեւէ ընտանիքի սատանալու կամ չսատանալու («Փարոս» համակարգով բաշխելիս խոսքը բավարար միավորներ հավաքելու մասին է) որոշում կայացնելու գործում ՀՕՖ-ը ոչ մի դեր չունի: Այդ ակտիվ դերը «Փարոս» ծրագրի իրականացման գործում հաճախ բնակչության մեջ ստեղծում է թյուր կարծիք, ՀՕՖ-ը շատ սոցիալական խմբերի գիտակցության մեջ նույնացվում է «Փարոսի» հետ եւ այդ համակարգի նպատակով բողոքի մի մասն ուղղվում է այդ կազմակերպության դեմ:

Իրականում Հայ օգնության Ֆոնդը միջնորդի դեր է կատարում ԱՄՆ-ի եւ Հայաստանի կառավարությունների միջեւ: «Փարոս» ծրագրի առաջին փուլը սկսելիս, որը հայտնի է «Փարոս-1» անունով, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների ժողովրդավարության եւ զարգացման հիմնադրամը վերցրեց այդ ծրագրի ֆինանսավորումը, սակայն հավատարիմ մնալով Ամերիկայի կառավարության այլ երկրներում զարգացման ծրագրեր իրականացնելիս ուղղակիորեն կառավարական կազմակերպությունների հետ համագործակցություն չսկսելու սկզբունքին, այդ ֆինանսավորումը կատարում է ՀՕՖ-ի միջոցով:

Մարդասիրական օգնության այս կամ այն ծրագրից որեւէ ընտանիքի սատանալու կամ չսատանալու («Փարոս» համակարգով բաշխելիս խոսքը բավարար միավորներ հավաքելու մասին է) որոշում կայացնելու գործում ՀՕՖ-ը ոչ մի դեր չունի: Այդ

կազմակերպության դիտորդները պարզապես հսկում են սոցիալական ծառայությունների գրանցման կետերը, գրանցումների ճշտությունը, երեւանի մաթեմատիկական մեքենաների գիտահետազոտական ինստիտուտի համակարգչային տվյալների մուտքագրման կետերը, այդ ընթացքի արդյունավետությունն ու ճշտությունը:

Հայ օգնության Ֆոնդը 1992 թվականից երեւանում հիմնադրելով իր ճշտական գրասենյակը, հանրապետության բազմաթիվ կազմակերպությունների հետ իրականացրել եւ այժմ իրականացնում է զարգացման շատ ծրագրեր, գյուղատնտեսության, առողջապահության եւ այլ բնագավառներում:

Սակայն ՀՕՖ-ի առաքելությունը Հայաստանում առանձնապես դրսեւորվում է մարդասիրական օգնության ծրագրերի կազմակերպման ժամանակ միջնորդական դերեր կատարելով: Միայն 1995 թ. ՀՕՖ-ի միջնորդությամբ եւ ընտանիքների կարիքավորության գնահատման «Փարոս» համակարգի միջոցով Հայաստանի մայրաքաղաքում եւ 20-ից ավելի շրջաններում իրականացվել են մարդասիրական օգնության 10 տարբեր ծրագրեր, որոնց շնորհիվ պարեն, վառելիք կամ դեղորայք են ստացել ավելի քան 520 հազար ընտանիքներ:

«Փարոս» ծրագիրը շարունակվող ծրագիր է, ընտանիքների կարիքավորության ասիճանի գնահատման փարոսյան համակարգը, իր բոլոր բերրություններով հանդերձ, կատարելագործվող եւ հետանկարային համակարգ է: Պատահական չէր, որ իր գոյության ընդամենը մեկ ու կես տարիների ընթացքում այդ համակարգը արժանացավ ոչ միայն մեր հանրապետության բարձրագույն դեկավարության հավանությանը, այլեւ բազմաթիվ միջազգային կազմակերպությունների ճանաչմանը: Այս վերջին փաստի վկայությունն է նաեւ այն, որ ԱՊՀ երկրներից Հայաստանը անցած տարի ամենից շատ մարդասիրական օգնություն ստացողներից մեկը եղավ: Դրանում իր դրական դերը խաղաց նաեւ մեր հանրապետությունում, ի տարբերություն ԱՊՀ շատ երկրների, մարդասիրական օգնության բաշխման ինչ թե շատ ամբողջական համակարգի գոյությունը:

Հուսով ենք, որ համընդհանուր եւ արդյունավետ համագործակցության դեպքում արժեքավոր, գաղափարախոսության վրա հիմնված «Փարոս» համակարգը կարող է օգնել իր տեխնիկական բերրություններ եւ դասալ իսկապես արդարների համար արդյունավետ դատավորություններ ծավալում խարխափելուց բարեկեցության ավազանները Փարոս:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Ռուսաստան

ԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐ

Ռուսաստանի նկատմամբ Ամերիկայի հաղթականությունը պետք է վերանայել

Լտորհուրդ է տալիս Հենրի Քիսինջերը

Մ. Նահանգների նախկին պետքարտուղար Հենրի Քիսինջերը դեռևս ազդեցիկ կարծիքի տեր հաղթագետ-ստրատեգ գործիչ է: Newsweek շաբաթաթերթի հունիսի 19 համարից որոշ կրճատումներով ստորև ներկայացվող հոդվածը, գրված հիսինջերյական ոճ ու բովանդակությամբ, այսինքն Ռուսաստանի նկատմամբ միշտ կարծր հաղթականություն վարելու սկզբունքով, հետաքրքրական է ամերիկյան ռազմավարական ուղղություններից մեկին ծանոթանալու տեսակետից:

Ինչպիսին էլ որ լինի նախագահական ընտրությունների արդյունքը, Ամերիկան շատ կարգով պետք է վերանայի իր դիրքորոշումը Ռուսաստանի հանդեպ, հանի որ նույնիսկ ելցինի իշխանության ներքո Ռուսաստանը գնալով այնպիսի արտաքին հաղթականության հասատուն գիծ է վարում, որ հակասում է ամերիկան շահերի շատ վայրերում կարգ ու կանոն հաստատելու ամերիկյան պատկերացումներին: Ամերիկայի ներկա վարչակարգը պետք է կարողանա ծերբազատվել նման հաղթականության սխալ նախադրյալներից՝ սառը պատերազմի բնույթի գաղափարակոչ թյուրըմբռնումից եւ անձնասովորություններին վրա ունեցած նրա գերազդեցությունից: Քլինթոնի ժամանակաշրջանի շատ հաղթաթեներ այն տեսակետն են պաշտպանում, որ Ս. Նահանգները մեծ պատասխանատվություն է կրում սառը պատերազմի հարցում: Գտնելով, որ դիմակայության փոխարեն եթե Ս. Նահանգները Խ. Միության նկատմամբ հետաքրքիր վստահության հաղթականություն, արդա կարելի կլիներ խուսափել այդ տիպի իրավիճակից, նրանք պնդում են ներքին բարեփոխումների եւ հոգեբանական տեղաշարժերի անհրաժեշտության մասին, փոխանակ ուղիներ փնտրելու եւ ներազդելու Ռուսաստանի արտաքին հաղթականության գործողությունների վրա: Դիտելով ելցինին որպես ընակչական տնտեսությունը, ժողովրդավարությունն ու միջազգային խաղաղ համագործակցությունը երաշխավորող անձնավորության, Քլինթոնն ավելի շատ ու ավելի ջերմորեն է հանդիպել նրան, քան որեւէ այլ երկրի ղեկավարի: Չնայած դրան, ելցինի արտաքին հաղթականությունը շատ չնչին չափով է տարբերվում Ջուգանովի առաջ բաած դրույթներից:

Ընակչական տնտեսության անցումը դեռ չի նշանակում ժողովրդավարության հաստատում, ինչպես որ ժողովրդավարության հաստատումը դեռ չի նշանակում խաղաղ հաղթականության հետաքրքրում: Արեւմտյան եվրոպայում ժողովրդավարության գործընթացը պահանջ տեւեց հե սա ընդհանուր ընդունված է, որ կռվարար պատերազմներ այլեւս տեղի չեն ունենում ելցինի իշխանության օրոք: Բոլորին հասնելու բուռն ցանկությունը հղի է պատմության ողբերգություններ կրկնելու սպառնալիքով:

Ելցինը կարծես անհրաժեշտություն է զգում յուրաքանչյուր գագաթաժողովի ժամանակ առավել ազգայնական մի խոսք ասել: 1993-ին Քլինթոնի այցելությունից ընդամենը մի հանի օր առաջ նա զբաղեցրած պատճառից հեռացրեց եգոր Գայդարին, որի բարեփոխումների ընդհանուր ծրագրի հետ մեծ հույսեր էին կապում ամերիկացիները: Չեչնիայի պատերազմը սկսվեց փոխնախագահ Ալ Գորի այցելությունից հետո:

Միացյալ Նահանգները չի ցանկանում ընդունել այս փաստը, կամ շատ դանդաղորեն է արձագանգում դրանց: Միայն անցյալ տարի Ամերիկան սկսեց պատշաճ ուշադրություն դարձնել Ուկրաինային: Կենտրոնական Ասիայում ամերիկյան հաղթականությունը դեռ չի կարողանում զբաղվել շրջանի երկրաղաղական կառուցորյան եւ մարդու իրավունքների պատճառով: Մոսկվային: Նման չափերի երկիրը, թվում է չպետք է տատաներ «տարածքային ներվածությունից»: Սակայն, ինչքան էլ տարօրինակ թվա, հենց ծավալական հակումներն են, որ անդադար են եղել նրա պատմության ամբողջ ընթացքում: Չորս դար շարունակ Ռուսաստանն իր իսկ ժողովրդի բարորությունը զոհել է հանուն արտաքին ընդարձակման, սպառնալիք դառնալով իր բոլոր հարեւանների համար: Ռուսական մտածողության մեջ այս գոհողությունը վերածվել է առավելության, մասամբ իր անվտանգությունն ապահովելու, մասամբ էլ ենթադրյալ բարոյական գերազանցություն ձեռք բերելու ծգտումով:

19-րդ դարում ոուս ազգայնական գրող Միխայիլ Կատկովն այսպես է նկարագրել արեւմտյան եւ ոուսական արժեքների գնահատման տարբերությունը. «Այնտեղ ամեն ինչ հիմնված է պայմանագրային համաձայնությունների վրա, իսկ այստեղ՝ հավատի: Այնտեղ հիմնականում երկկողմ իշխանություն գոյություն ունի, այստեղ մեկ՝ միակողմանի»: Նույն ձեռով Ջուգանովն է այժմ նկարագրում Ռուսաստանը որպես «հատուկ տեսակի հաղթականության երկիր», որը հիմնված է «կոլեկտիվիզմի միասնության եւ պետականության վրա», ի հակադրություն արեւմուտքի, որտեղ իշխում է «ծայրահեղ անհատապաշտություն, ոազմաբուն անտարբերությունը եւ կրոնական անտարբերությունը»:

Պատմականորեն Ռուսաստանն ու Ամերիկան հաստատել են իրենց նվիրվածությունը հանդեպ իրենց հասարակություններին, սակայն երբ Ամերիկայի դեպքում այդ նվիրվածությունը խոչընդոտել է ազատության գաղափարից, Ռուսաստանի դեպքում հիմնվում է միասնական տատապանի եւ իշխանությանը ենթարկվելու անհրաժեշտության վրա: Երբ առաջին դեպքում ամեն ոք կարող է օգտվել ազատությունից, արդա երկրորդի դեպքում այն վերապահված է միայն ռուսներին: Սեփական անվտանգությամբ տարված Ռուսաստանը սպառնում է հարեւանների անվտանգությանը: Սովորաբար, Ռուսաստանը Արեւելյան Եվրոպայի, Մերձբալթիկայի, Կովկասի եւ Կենտրոնական Ասիայի երկրներին դարս է պահել հավատարակված իշխանության բաշխման մեխանիզմից եւ նրանց հետ վարվել է միակողմանիորեն, շատ հաճախ ուժի դիրքերից: Նույնիսկ այժմ Ռուսաստանը չի ցանկանում 60 միլիոն բնակչություն ունեցող Ուկրաինայի հետ իր սահմանները ճշտել, եւ կարծես դժկամությամբ է ընդունում հարեւան երկրի անկախությունը: Ավելին, ճնշում բանեցնելով, սպիտում է նավթարդյունաբերող երկրներին օգտագործել իր տարածով անցնող խողովակաշարերը: Այս բոլորը տեղի են ունենում ելցինի իշխանության օրոք: Բոլորին հասնելու բուռն ցանկությունը հղի է պատմության ողբերգություններ կրկնելու սպառնալիքով:

Ելցինը կարծես անհրաժեշտություն է զգում յուրաքանչյուր գագաթաժողովի ժամանակ առավել ազգայնական մի խոսք ասել: 1993-ին Քլինթոնի այցելությունից ընդամենը մի հանի օր առաջ նա զբաղեցրած պատճառից հեռացրեց եգոր Գայդարին, որի բարեփոխումների ընդհանուր ծրագրի հետ մեծ հույսեր էին կապում ամերիկացիները: Չեչնիայի պատերազմը սկսվեց փոխնախագահ Ալ Գորի այցելությունից հետո:

Միացյալ Նահանգները չի ցանկանում ընդունել այս փաստը, կամ շատ դանդաղորեն է արձագանգում դրանց: Միայն անցյալ տարի Ամերիկան սկսեց պատշաճ ուշադրություն դարձնել Ուկրաինային: Կենտրոնական Ասիայում ամերիկյան հաղթականությունը դեռ չի կարողանում զբաղվել շրջանի երկրաղաղական կառուցորյան եւ մարդու իրավունքների պատճառով: Կովկասում ռուսական գիտվորականության գոյությունը համարյա «լոբբել է» ամերիկյան ազդեցությունը:

Ամերիկայի բացթողումները՝ շատ են: Ուշադրությունը բեւեռելով Ռուսաստանի ներքին կյանքին, Ամերիկան չի կարողանում Ալյանսյան դաշինքի վրա հենվելով համապատասխան հետապրոտեբազմյան հաղթականություն վարել: Հակառակ դիվանագիտության օրեցօր հայտնի դարձող ապաղակող փաստերին, Վաշինգտոնը ելցինին վերաբերվում է այնպես, կարծես արտաքին հաղթականության հարվածներին չի դիմանում կամ դժվարանում է դիմագրավել: Այսպիսով մենք խրախուսում ենք ոուս ղեկավարներին, որոնցից նրանք դիմեն մարդկանց ազգայնական զգացումներին ամեն անգամ, որ ներքին դժվարությունների հանդիպեն: Եթե մենք իսկական բարեփոխումներ ենք ակնկալում Ռուսաստանում, պետք է կարողանանք հասկացնել այդ ոուս ղեկավարներին, որ անցյալի մղումներով առաջնորդվելու դեպքում նրանց կհաջողվի միայն վերահաուցել անցյալի վերերը:

Հարեւանների նկատմամբ ռազմավարական գերիշխանության կարելի է հասնել միայն Միացյալ Նահանգների հետ մշտական լարվածության պայմաններում: Ռուսաստանին կարելի է կարեւոր տեղ տալ նոր միջազգային համակարգի ստեղծման գործում, սակայն այն պայմանով, որ նա պատասխանատվություն հայտնի մնալու իր սահմաններում: Սա լուրջ խնդիր է, որին պետք է ծգտի հասնել Ամերիկան ամենամոտ ապագայում:

ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ջուգանովը նախապատրաստվում է երկրորդ փուլին, զինակից ընտրելով Ժիրինովսկուն

Ռուսաստանի նախագահության թեկնածու Գենադի Ջուգանովը եւ նրա նախընտրական շտաբը ակտիվորեն պատրաստվում են ընտրությունների երկրորդ փուլին: Այդ մասին է վկայում «Արգումենտի ի ֆակտի» շաբաթաթերթի (№ 25, 1996) հրատարակած այն փաստաթուղթը, որը նախապատրաստվել է Ռուսաստանի կոմկուսում եւ Ջուգանովի նախընտրական շտաբում: Փաստաթղթում մասնավորապես ընդում է, որ հիմնական խնդիրը կատարվել է ելցինը չի կարողացել առաջին փուլում հաղթանակ տանելու լավ հեռանկար է բացվում, եւ դրան կնպաստի այն փաստը, որ երկրորդ փուլում ընտրողների մասնակցությունը կլինի ցածր, հատկապես Մոսկվայում, որ առդեն ընտրվել է հաղթահղես:

Փաստաթղթում ընդում է նաեւ, որ դաշինքը պետք է բողոքարկի այն դեպքում, եթե II փուլի ընտրությունները նշանակվեն հուլիսի 7-ից շատ:

Առաջարկվում է նաեւ ընդլայնել ժողովրդահայրենասիրական ուժերի դաշինքը երկու ուղղությամբ՝ համաձայնություն Վլադիմիր Ժիրինովսկու, Սվյատոսլավ Ֆեդորովի հետ, եւ երկրորդ՝ համաձայնություն Ալեքսանդր Լեբեդի հետ: Առաջին տարբերակի դեպքում իրական հնարավորություն է ստեղծվում ստանալ ընտրողների 12-13 տոկոսի: Ընդ որում, Ժիրինովսկու հետ պայմանավորվածությունը պետք է հիմնվի «երկրի ճակատագրի նկատմամբ ընդհանուր պատասխանատվության» սկզբունքի վրա, առանց նրա հետ որոշակի կետում անհամաձայնությունների բնականոնման: Ընդ որում, այդ համաձայնության պայմաններ չեպետք է հրապարակվեն, այլ պետք է կրեն ներքին բնույթ: Բայց որպես պատասխան պայման պետք է լինի Ժիրինովսկու ելույթը դաշինքի աջակցության կողմով եւ դիմումով ուղղված իր ընտրողներին: Ֆեդորովի հետ համաձայնությունը համարվում է ավելի դյուրին աշխատանքային համաձայնագրի տեսքով, խոսանալով նրան կոալիցիոն կառավարության կազմում ամենաքիչը 1-2 տեղ:

Երկրորդ տարբերակը Լեբեդի հետ համագործակցությունը համարվում է ինչ հավանական, հանի որ վերջինս արդեն որոշակի պատասխանատվություն ներ ունի ելցինի նկատմամբ: Եւ այս դեպքում, դաշինքը պետք է աշխատանք տանի ոչ թե Լեբեդի, այլ նրա ընտրողների հետ: Այդ առումով, Լեբեդին պետք է ներկայացնել որպես ինքնուրույն դերակատար, որը գնում է իրեն առաջարկված պատեհության:

Դաշինքը պետք է կոալիցիայում մեծի տեսակ համագործակցության Գորբաչովի հետ, որը այժմ ինչ-որ հանգամանքների է: Ինչ վերաբերում է Յավլինսկուն, սրա պետք է անել ինչ անել, որ նա չմնանա ելցինի եւ շատանակի հանդես գալ ելցինի ակտիվ ընդադատության, որպես «դեմոկրատական ընդդիմության առաջնորդ: Փաստաթղթում ընդված են նաեւ այն կոնկրետ միջոցառումները, որ պետք է իրականացնեն որպես ներքին ներկայացուցիչներ. 1. Ջուգանովի ուղեւորություններ երկրի տարբեր շրջաններ հատուկ, կնդրուկ եւ Սիբիր: 2. Պետդումայի կոմունիստական եւ Սիբիր: 2. Պետդումայի կոմունիստական «խմբակցությունների պատասխանատու մավորների ուղեւորություններ երկրի շրջաններ: 3. Վստահված անձանց Տոլմեի, Ռիժկովի, Ռոգոզինի եւ Բաբուրինի ուղեւորություններ: 4. Այս կետն ունի 8 ենթակետ, որոնք խոսանալ զանգվածային լրատվության միջոցների հետ, հիմնական ընդում այն բանի վրա, որ վերջին հաղվով ելցինը առաջին փուլում պարտվեց, հանի որ «Ելցինի դեմ է էվեարկել մեծամասնությունը»: Երկրորդ, պետք է օգտագործել այն, որ ելցինը առաջին փուլի վրա հսկայական գումարներ է ծախսել: Երրորդ, Ջուգանովը պետք է ձգնի ելցինի հետ բաց հեռուստաբանավեճ անցկացնել: Ընդհանուր ընդունված կետերում ընդում է տեղական լրատվության միջոցների, արտասահմանյան ռադիոկայանների հետ աշխատանքը, ուշադրություն դարձնելով Ջուգանովի ծրագրերին եւ ելցինի ընդադատությանը: Ինչպես եւ առաջին փուլում, հիմնական ընդում պետք է դրվի ընտրողների հետ աշխատանքի վրա եւ խոսանալ հարկերի եւ տուրքերի իջեցում, ձրի կրթության եւ բուժօգնության տարածման հնարավորության մասին:

Ա. Ս.

ԱՇԽԱՐՀ

Երկրագնդի բնակչության մեկ հինգերորդն օրական 1 դոլարից էլ քիչով է բավարարվում

Համաշխարհային դրամատան վերջին հաշվետվությունում ասվածքն վերաբերյալ ասված է, որ երկրների մեծամասնությունում կյանքի մակարդակն ընդհանուր առմամբ աճել է: Սակայն դրա հետ մեկտեղ ավելացել է նաեւ այն մարդկանց թանակը, որոնք օրական 1 դոլարից քիչ գումարով են ապրում: Այդ մարդկանց քիչն աշխարհի բնակչության մեկ հինգերորդ մասն է այժմ կազմում: Երկրագնդի ամենաաղքատ բնակչության մեծ մասը Հարավային Ասիայում, Աֆրիկայում, Կենտրոնական Ամերիկայում եւ Չինաստանի գյուղատնտեսական մասերում է ապրում: BBC

ԱՄՆ-ը ֆինանսավորում է Կոլումբիայի հակաթմրադեղային պայքարը

Վաշինգտոնը մասամբ հոգում է Կոլումբիայի հարավում հակաթմրադեղային պայքարի երկու հենկետերի կառուցման ծախսերը: Նկող տարվանից կգործեն դրանց թռիչքուղիները, զորանոցները, ուղղաթռիռային ուսումնարանը: ԱՄՆ-ը ընդհանուր առմամբ կծախսի 2.5 միլիոն դոլար: Բացառիկ տեղեկություններ հայտնաբերել է, թե տարեսկզբից երկրում ոչնչացվել են մոտ հենկար վարակի դաշտ եւ 900 հենկար կոկայի թուփ:

Կոսովոյի սերբերը դեմ են այդ երկրամասի մասնատմանը

Կոսովոյում, տեղի սերբերի ավելի քան 300 առաջնորդներ հավաքվել են սերբական դիմադրության շարժում ստեղծելու նպատակով: Կոսովոյի սերբերը կարծում են, որ Բելգրադը մտադիր է բաժանել Կոսովոն սերբերի եւ այնտեղ ապրող ալբանական մեծամասնության միջեւ եւ ենթադրում են, թե ինչ միջոցների պետք է դիմեն այդ դեպքում: BBC

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Մշակույթ

Վազգեն Թութունջյանի «Անշիհ նուիրեալը» Երևանում

«Արվեստի» 42 մանրանկարները նվիր Մատենադարանին

Երեկ «Արվեստ» ցուցասրահում բացվեց բեյրութահայ նկարիչ Վազգեն Թութունջյանի մանրանկարչական ավիսասաանների ցուցահանդեսը: Այն կազմակերպել են Հայ Իրիստոնեական մշակույթի «Մոմիկ» եւ «Ասար» բաեերական հասարակչական միությունները:

«Անձիճ նուիրեալ»-ն առաջին անգամ ցուցադրվել է Անթիլիասում 1986-ին: Պրն Թութունջյանի ասելով, ներկա ցուցահանդեսի հաջորդ օրն իսկ իր ոչ բարեհաճ վերաբերմունքն է արտահայտել, ասելի որ նկարչի բառերով, «ցուցահանդեսով ձեռնոց նետած է եկեղեցական մեծ հեղինակության»: Հոգիսիմենն հռոմեացի չէր, հայ բազավորական ընտանիքից էր, հայերեն է, որ գնացել էր Հռոմ, պատմում է նկարիչը: Եվրոպացիներն ամեն ինչ սիրում են յուրացնել, ինչպես օրինակ Այվազովսկին, Դաստրան, Արիլ Գորկին չեն ասում, թե հայեր են: Հետաքրքիր է գալիս, եւ Հոգիսիմենի պարագան էլ նույնն է:

Իհարկե, դժվար է գնահատական տալ Վազգեն Թութունջյանի պատմական այս խնդրի ուսումնասիրության, որը մանագրեների ուշադրության ու ճնշարկմանը, կարծում ենք, կարժանանա: Այնուհանդերձ, Մաշտոց Մատենադարանի տնօրեն Մեծ Արեւշատյանը բացած ցուցահանդեսը ողջունելով, ցավ վրա կանգ չառավ: «Նկարիչը ստանձնում է միջնադարյան մանրանկարչության ավանդները ստեղծագործաբար: Ներկադնացիը գրաճաշխարհիկ, տարբերվում է միջնադարյան նկարիչներից: Բացի այդ, ազատ է, ինչը հնարավորություն է տալիս նրան ընդունված հատատված կանոններից դուրս կոմպոզիցիաներ ստեղծել: Գնահատելին այն է, որ նկարիչը զարգացնում է պատկերագրությունը ոչ պատճենման միջոցով, իճնարուրյուն ստեղծագործություններ է հեղինակում»: Թութունջյանի արվեստն արժեւորեց որեւ Արեւշատյանը: Ցուցահանդեսի բացմանը ջերմ, ոգեւորիչ խոսք ասաց նաեւ բանաստեղծուհի Մարո Մարգարյանը:

Թութունջյանն ընդգծեց, որ Իտալիայում կրթություն ստանալով զերծ չի մնացել եվրոպական դպրոցի ազդեցությունից: Ցուցադրված մանրանկարներում գույներն ու ներկայացրած նկարները անսովոր են մանրանկարչական այրոններ թերած հայ արվեստասերի աչքին: Աղագայում ծրագրել է աշխատել «Հավատամքի» վրա: Քրիստոնեության 1700-ամյակին նվիրված այդ գործը, որ 1915-ին ծնված նկարիչ Վազգեն Թութունջյանը իր «կատարի երգն» է համարում, տեսի հատազան լինի հայ մանրանկարչությանը ընտրված նյութով նաեւ: Սպառազինին կմտնի Հոգիսիմենի մասունքին իր կյանքը զոհած հռոմեն մայր հայրենիք Հայաստան շուրջ 300 թ.ին Յ.Ա.»: Նկարչի «գծած» պատկերագիր հատվածը եւ սուրբ գրի ակնագարդ, դրվագված մի կազմ:

«Մոմիկ» մշակութային միության փոխնախագահ Կարեն Մաթեւոսյանի ասելով, նկարիչ Թութունջյանի հետ համագործակցությունը բացված ցուցահանդեսով սկսվում է միայն: 1991-ին հիմնված այս միության առաջիկա ցուցահանդեսը հնարավոր է բացվի Բեյրութում Վազգեն Թութունջյանի աջակցությամբ:

ԼՈՒԻԶԱ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ

Հայազգի Ռոնալդ Ալբունը կդառնա Ամերիկյան ճարտարապետների ինստիտուտի նախագահ

Ամերիկյան ճարտարապետների ինստիտուտի (ԱՃԻ) եւ Լոս Անջելեսում հայկական հանրայնի ճանաչված ներկայացուցիչ Ռոնալդ Ալբունն ընտրվել է 58 հազար անդամ ունեցող վերոհիշյալ կազմակերպության նախագահ: Մասնագիտական եւ հասարակական աշխատանքներում ևանհինգ տարի բեռուն կյանք անցած Ռոնալդը, որ ադրում է Էսինոյում(Կալիֆոռնիա), երրորդ սերնդի ամերիկահայ է, որի նախնիները 1880-ական թվականներին առաջին Ամերիկա ներգաղթողների թվում են եղել: Սեծ հայրը Գրիգոր Ալբունյանը մաս է կազմել այն փոքրիկ խմբին, որ ծեռնամուխ է եղել կառուցելու Լոս Անջելեսում առաջին հայկական եկեղեցին:

Ռոնալդի 50 հոգուց բաղկացած եւ ներքին ու արտաքին շուկաներում հաջող ծեռ բերած Ալբուն Պորտեր ճարտարապետական հասատեղ ֆիրման հիմնականում զբաղվում է մանրածախ առեւտրական կենտրոնների եւ «յուժական վայրերի վերականգնման ծրագրերի ժշակումով եւ իրականացմամբ: Ֆիրման պատվերներ է ստացել հինգ տարի ամերիկյան, այնպես էլ արտասահմանյան (Ռակարտա, Ավստրալիա) հասատություններից:

Ռոնալդ Ալբունը նախկինում եղել է ԱՃԻ-ի ազգային հասատության փոխնախագահը, դրա լոսանջելեսյան մասնաճյուղի նախագահը, ապա հասատության կալիֆոռնիայի խորհրդի տնօրենը: Նա միաժամանակ Ամերիկայի հայկական համագումարի տնօրենների խորհրդի անդամ է: Հատուկ ուշադրության է արժանացել հայկական համայնքի կողմից մասնավորապես 1989-ին, երբ երկաբաժնից հետո առաջարկել եւ նախագծել է Սոիհակ Խաղալի վերականգնման ծրագիրը: Ավարտել է Պենսիլվանիայի համալսարանը եւ Հարավային Կալիֆոռնիայի համալսարանի ճարտարագիտական բաժինը: Հեղինակ է «Միջազգային առեւտրական կենտրոնների ճարտարապետությունը» գրքի, որը վերջերս է լույս տեսել Առեւտրական կենտրոնների միջազգային խորհրդի կողմից: Ամուսնացած է դստեր Ա-լիս Ալբունի հետ եւ ունի երեք երեխա. երկու որդի երիկը եւ Ռայունը (23 եւ 21 տարեկան), մեկ դուստր Միլին (11 տարեկան):

«ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ»

Շոլոխով-96 մրցանակ Չյուգանովի՞ն

Ռուսաստանի Ռոստովի մարզի Միխայիլ Շոլոխով հիմնադրամը հայտնում է, որ անմասն է Ռուսաստանի կոմկուսի առաջնորդ Գենադի Չյուգանովի պարգեւատրմանը: Ժամանակակից գրողների մրցույթը նրան պարգեւատրել է Միխայիլ Շոլոխով 1966 գրական մրցանակով: Մրցանակի այս հատվածական հանդեպ իրենց անհամաձայնությունն են հայտնել նաեւ Շոլոխովի ընտանիքի անդամները:

Անդրադարձ համր կինոյին

Համր կինոյով տարված անգլիացի վավերագրիչ Բրաունլոուի եւ Գիլլի վերջին ծրագիրը կոչվում է «Կինո եղբայր. մի այլ Հոլիվուդ»: Դա վերծանանց հրաշալի վաստագրական ժապավեն է եվրոպական կինոյի համր շրջանի մասին: Նկարագրի ավ 60 տարիներ հետո Մոսկվան ամերիկյան հնարավորություն ընձեռնել: Սինենա Յուսիքը մեկ շաբաթ տևող ոգեւոյն կինոյից ոչ նրա վաղ շրջանից: 1920 ականներին իրենց ոսկե դարաշրջանում, համր կինոկարները ցուցադրվում էին մեծ կինոթատրոններում եւ ողեկոլվում դաշնակով նեղ նոտ նվագախմբի կատարումներով: Բրաունլոուն դա համարում է համր կինո դիտելու լավագույն ձեւը: Նա նաեւ գտնում է, որ կինոյի, հատկապես համր կինոյի պատմությունը դժվար է ամերիկացիներին վստահել ի տարբերություն Չարլսթաունի, որոնք խանդավառ են այդ հարցում:

ՀՈԲԵԼՅԱՆ

Գերասանի տան բնակուհի՝ Արման Կոթիկյանին

Բազմաերեսի արվեստագետ էր Արման Կոթիկյանը: Դերասան էր, բանաստեղծ, թարգմանիչ:

Ավարտել էր Սորբոնի համալսարանի իրավաբանական ֆակուլտետը (1925), Հայկական դրամատիկական թատրոն էր հիմնադրել Փարիզում (1932): 1936 թվականից Գ. Սունդուկյան թատրոնում կերտել է ավելի քան հիսուն, այդ թվում մի շարք առաջնակարգ դերեր (Յագո «Օթելլո», Լաերտ «Համլետ», էլիզբարով «Պատվի համար», Հայրապետ «Ժայռ»): Միաժամանակ նկարահանվել է «Տժվժիկ», «Սայր ժակը եւ ուրիշները», «01-99», «Նվագախմբի տղաները» եւ ուրիշ կինոնկարներում:

Հրատարակել է բանաստեղծությունների մի քանի ժողովածու, «Մխացող շուբաններ», «Խուրեցի Հովնան», «Ակոսներում»: Թրանսերենից թարգմանել է էմիլ Զոլայի «Թերեզ Ռաքեն», Մոլյասանի «Սիրելի բարեկամ» եւ ուրիշ ստեղծագործություններ:

Նրա ծննդյան 100-ամյակին էր նվիրված օրերս Հայաստանի բաեերական գործիչների միության հուշ-ցերեկույթը: Դերասանի տան տնօրեն Հ. Երանոսյանը, բաեերագետ Գ. Աբաջյանը, ժողովրդական արտիստներ Գ. Ասուղյանը, Վ. Վարդերեսյանը, Մ. Համամջյանը, բանասեր Շ. Գրիգորյանը, ակադեմիկոս Լ. Հախվերդյանը Արման Կոթիկյանին բնութագրեցին իբրեւ հարուստ գիտելիքներ ունեցող ընդգծված անհատականության, օժտված, առաջնակարգ արտիստի:

ՀՐԱՉՅԱ ՀՈՒՆԱՆՅԱՆ

«Նոր անուններ» Վանաշորում

1989-ն էր, երբ հայ մշակույթի փոխարքիվ երախտավորներ որոշեցին իրենց շուրջը համախմբել մշակույթի գործիչներին: Ասոցիացիայի գործունեության հիմնական մասն է կազմում շնորհալի պատանի երաժիշտ կատարողների հետ տարվող աշխատանքը, որի արդյունքում ծնվեց «Նոր անուններ» բարեգործական ծրագիրը՝ «Գեւորգ Ա. Մոմջյան» հիմնադրամի աջակցությամբ:

Վերջերս երեւանում «Նոր Նանուններ» անդրանիկ մրցութային-ցուցադրական համերգին ներկա էր նաեւ Աժ պատգամավոր Վահրամ Բաղդասարյանը՝ իր հովանավորության տակ գտնվող շնորհալի դաշնակահարուհի 7-ամյա Նարե Արզումանյանի հանդես գալու առիթով: Հիացած փորիկ կատարողներով, պատգամավորը բոլորին հրավիրել էր Լոռվա մարզկենտրոնից սկսելու բարեգործական ծրագիրը: Այդ հրավերին սիրով արձագանքեց խաղարհեստների ընտիր խումբը՝ Ռուբեն Հախվերդյանի գլխավորությամբ: Ասմունքի, երգի, պարի, ինչպես նաեւ ֆոկուսների ցուցադրությամբ հանդես եկած մանուկները ուրախացրին ներկաներին:

Հունիսի 23-ին Վանաձորի Թավրիզյան երաժեշտական ուսումնարանում տեղի ունեցավ «Նոր անուններ» համերգը, որը հավաստեց պատանի կատարողների անսպասելի շնորհը:

Հուշանվերներ եւ դրամական պարգեւներ հանձնվեցին խղխորհրդի գործկոմի, հիմնարկ-ձեռնարկությունների, արվեստասերների ու արվեստագետների կողմից:

Հանգանակված ընդհանուր գումարը կազմեց 374500 դրամ:

Հունիսի 24-ին հյուրերը եղան Ս. Ասվածածին եկեղեցում, այնուհետ իրենց հանգիստն անցկացրին Լոռվա գեղատեսիլ ձորում «Կահուլ» ծեռնարկության հրավերով:

ՄԱՆՎԵԼ ՄԻՔԱՅԵԱՆ

Ի՞նչ կպատմեն Բեթհովենի մազերը

Լյուդվիգ Վան Բեթհովենը հավանաբար մտածում էր, որ գաղտնիքներն իր հետ գերեզման է տարել: Թերեւս, սխալվում էր: Նա թաղման ժամանակ երկրագուները մազերից փունջ էին կտրել ու պահել որպես հիշատակ: Հայտնի է, որ մարդու մազերը, որոնք ԴՆԹ են պարունակում, նրա մասին շատ բան են պատմում: Մազերի շնորհիվ գիտնականներն, օրինակ, պարզեցին, որ Աննա Անդերսոնը, որն իրեն Նիկոլայ ցարի դուստր Անաստասիա էր հռչակել, ամենեւին էլ Անաստասիան չէր: Նապոլեոնի մազերի ինքնությունը պարզեց, որ նա պատճառ չի ունեցել եւ մորֆին չի ընդունել երիկամաարային ցավերը մեղմացնելու համար: Նրանք դեռեւս կաղարի ու սնդիկի հետքեր են փնտրում, դրանցից մեկը կարող էր Բեթհովենի խլության պատճառ դարձած լինել: Անդիկ այդ ժամանակներում օգտագործվում էր սիֆիլիսի բուժման համար: Որոշ գիտնականներ կարծում են, որ Բեթհովենը նման հիվանդություն է ունեցել:

«ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ»

ՎԻԿՏՈՐԻԱ V ԿՈՆՑԵՌՆ

Առաջարկում ենք

- Մոսկովյան ընտիր տետրեր, 12 թերք: Գինը 32-ից 42 դրամ (կախված քանակից)
- Ֆիննական բարձրորակ թուղթ (A-4 ֆորմատ) 1 կգ 2000 դրամ
- Ամրաններ (арматура A-III) Ø 14,16, 18, 20 1 տ. 260 $ համարժեք դրամով
- Տեսախցիկ "HITACHI" VM E310E 800 $ համարժեք դրամով

Վճարումը կանխիկ կամ փոխանցումով

Հեռ. 58-39-96, 52-49-68

digitised by A.R.A.R.@

ԹԵԹԵՎ ԱՍԼԵՏԻԿԱ

Ռոբերտ Էմմիյանը ու Արմեն Մարտիրոսյանը հիացնում են

Աշխարհի ամենաուժեղ ռեկորդը գերազանցվեց

ՍԱՒԻՐԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ
Լոնդոն

Վալանսի մեր թղթակից Գրիգոր Ամիրզայանը զանգելով Լոնդոն, ուրախալի լուրեր հաղորդեց. Հայաստանի օլիմպիականներից գլխավորը նոացահզոր Արմեն Մարտիրոսյանը, որն այս տարի դարձել է Ռուսաստանի բաց առաջնության չեմպիոն, հաղթող ճանաչվեց հերթական միջազգային մրցաշարում: Սուրճա Ֆաղսում տեղի ունեցած ներկայացուցչական մրցումներում Արմեն Մարտիրոսյանն այս տարի առաջին անգամ անցավ 17 մետրի սահմանը: Նա 1704 սմ արդյունքով գրավեց առաջին տեղը: Արմենն անցյալ տարի էլ 17 մետրից ավելին էր ցատկել եւ համաշխարհային դասակարգման ընդհանուր ցուցակում տարին ավարտել էր 16-րդ տեղում: Ուրախալի է, որ Ազաենայի օլիմպիական խաղերի շեմին մեր շնորհալի նոացատկողը մտնում է լավ մարզավիճակի մեջ եւ ապիճանաբար բարելավում իր արդյունքները:

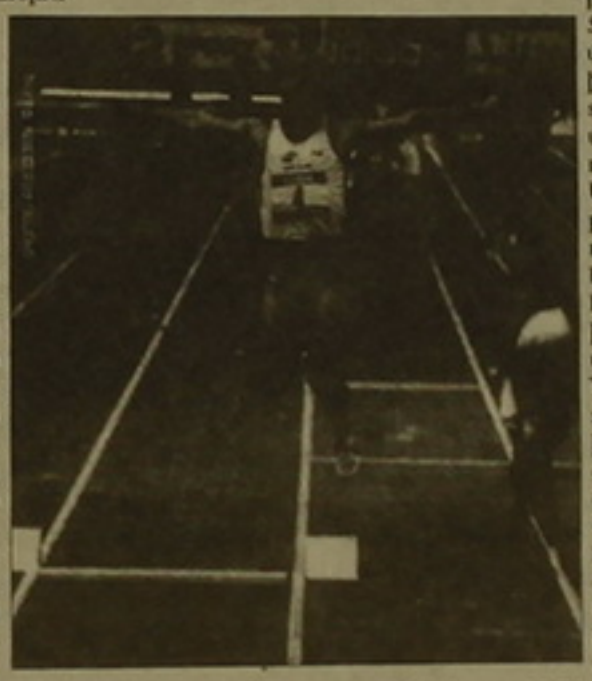

Հիացնում է նաեւ մեր անվանի հեռացատկող, Եվրոպայի ռեկորդակիր Ռոբերտ Էմմիյանը: Քարիզի երջանի Էվրի Ֆաղսում տեղի ունեցած Ֆրանսիայի բաց առաջնությունում Ռոբերտ Էմմիյանը հոգեբանորեն վատահություն է ձեռք բերում իր ուժերի նկատմամբ: Դա մեծ համառության, աշխատասիրության եւ ջանքերի արդյունք է: Հայ հեռացատկողը մտնում է ինչ որ մեկը զբաղվի այդ հարցով: Հանրաքեության մարզասերներին «լրացվական խաղի» մասնելու համար ինչ որ մեկը պատասխանատվություն պետք է կրի, թե՞ ոչ: Իսկ ինչ վերաբերում է խաղին, արա այն ավարտվել է 4-0՝ հօգուտ դատի տերի: Այս տեղեկությունը մեզ հայտնեց մեր հատուկ թղթակիցը Լոնդոնից, որ իր հերթին այդ լուրը տրամադրել էր «Ֆրանս Ֆուտբոլ» շաբաթաթերը:

Միաժամանակ Փարիզի մեր թղթակից Աիաոոն Բոյաջյանը այլ ուշագրավ լուր հաղորդեց: Ամերիկացի առագավազորդ, Գյոթեբորգի աշխարհի վերջին առաջնության 200 եւ 400 մ վազքատածությունների հաղթող Մայկլ Ջոնսոնը գերազանցեց 200 մ վազքատածության աշխարհի ռեկորդը, որը սպորտի թագուհու մարզածեւերից մեկորակի ամենահին բարձրագույն նվաճումն է: Մայկլ Ջոնսոնը տարածությունն անցավ 19,66 վրկ-ում: Աշխարհի նախկին ռեկորդը, որը հավասար էր 19,72 վրկ-ի, պատկանում էր իտալացի անվանի առագավազորդ Պիետրո Մինեային: Նա այդ արդյունքը գոյց էր տվել 1979 թ. սեպտեմբերի 12-ին Մեխիկայում տեղի ունեցած համաշխարհային ռեկորդային ժամանակ: Փաստորեն, 17 տարի պահանջվեց, որպեսզի գերազանցվի Մինեայի ռեկորդը: Ի դեպ, դեռ կիսանեզրափակիչում Մայկլ Ջոնսոնը գերազանցել էր այդ արդյունքը (19,70 վրկ), սակայն քամու առագությունը նորմայից (2 մ/վրկ) բարձր էր (2,7 մ/վրկ): Մայկլ Ջոնսոնը ուզում է օլիմպիական խաղերում տիրել 200 եւ 400 մ վազքատածություններին: Այսպիսով, այսօրվա դրությամբ հավի առնելով նաեւ այն, որ Հայաստանը սաճիոոջ իրավունքով երկուական հավաքական ներկայացնելու իրավունք ունի, 32-րդ համաշխարհային օլիմպիադային մասնակցելու իրենց արձելման հազարավոր նշաններ են տեղադրվել եւ մարդիկ չեն կարող իրենց մեքենաները սեփական տան մոտ կանգնեցնել: Շատերը մրցումների օրերին հեռանում են իրենց բնակարաններից, դրանք բարձր գնում՝ վարձով տալիս բնակիսեցիներին, նրանց մարզիչներին, այլ վայրերից ժամանած մարզասերներին եւ պատարտես տուրիստներին: Քնակիսես-բնակիսեսուհիները նախընտրում են արդել ոչ թե մեր հյուրասիրություններում, այլ «Ալիմպիդոն» մարզահամալիրի մոտակայքում, տներում, որոնցի լավագույն ծեով նախատրաստվեն ամեն մի հանդիպման: Ընդհանրապես Լոնդոնը կանգառային խաղալ է իր հսկա պուրակներով եւ պարզապես «վայրի» անտառներով: Ալիմպիդոնն առավել եւս կանգառային է: Ազգային գործարար Վարդան Ոզունյանի բնակարանն, ի դեպ, գտնվում է հենց «Ալիմպիդոն» մարզահամալիրի հարեւանությանը: Նրա հետ եղանք մարզահամալիրի տարածքում: Այնտեղ բուռն կերպով նախապատրաստվում էին մրցումներին, հակայական տեխնիկա, հարյուրավոր վրաններ, որտեղ ամենաբարձր մակարդակով պետք է տղասարկվեն մարզասերները, հյուրերը... Մրցումներից դեռ երկու օր առաջ տոմս ձեռք բերելու համար հսկայական հերթ էր գոյացել: Անգլիայի տարբեր անկյուններից, ինչպես նաեւ այլ երկրներից մարդիկ եկել էին ընտանիներով, գիտերելու համար սեփական վրաններով, ավտոմեքենաներով: Կան մարդիկ, որոնք վաղուց իրենց մշակական նստելատեղն են գնել տրիբունայում: Առանձին տոմսերի արժեքերը նույնիսկ հասնում են մինչեւ 1000 ֆունտ ստեռլինգի: Մի խոսքով, բնական համար «խնճվածներն» էլ ինչ չեն: Բայց չպետք է մոռանալ, որ այս մարզածեւը վաղուց իսկ որ բիզնես է դարձել:

Սերգեյ Մովսիսյան

Հայաստանի 20 ուժեղագույն մարզասերները

1. Մովսիսյան Սերգեյ	2635
2. Հակոբյան Վլադիմիր	2630
3. Լոյուցյան Սմբատ	2595
4. Վահանյան Ռաֆայել	2595
5. Անտասյան Ատոմ	2550
6. Մինասյան Արտաշես	2540
7. Նալբանդյան Տիգրան	2490
8. Խաչիյան Մելիմետ	2480
9. Պետոսյան Արամ	2480
10. Գալոյունց Սերգեյ	2465
11. Քալանթարյան Նորիկ	2460
12. Եղիազարյան Արսեն	2455
13. Դանիելյան Հովհաննես	2435
14. Միրումյան Վիգեն	2430
15. Մինասյան Արա	2425
16. Ոսկանյան Վահագն	2395
17. Արոնյան Լեւոն	2390
18. Մնացականյան Էդուարդ	2385
19. Ասրյան Կարեն	2380
20. Գրիգորյան Վարդան	2355

Հայաստանի 10 ուժեղագույն մարզասերուհիները

1. Դանիելյան Էլինա	2330
2. Վահանյան Իրինա	2240
3. Սկրտչյան Լիլիթ	2195
4. Կարակաշյան Նարինե	2190
5. Ասլանյան Լյուդմիլա	2180
6. Ելոյանյան Գոհար	2175
7. Խալաֆյան Էոնա	2140
8. Գրիգորյան Արուսյակ	2135
9. Սահեջյան Արմինե	2110
10. Մովսիսյան Նարիա	2100

ՀԱՄԱՍԱ

Ֆիդե-ի անհատական նոր գործակիցները

Մենք հնարավորություն ունենք արդեն այսօր հաշվատասերներին ներկայացնել այն նոր պատասնական գործակիցները, որոնք ՖԻԴԵ-ն հրապարակելու է միայն հուլիսի 1-ին: Անշուշտ, հաճելիորեն զարմացնում է 17-ամյա Սերգեյ Մովսիսյանի արտակարգ բարձր ցուցանիշը: Այնմ առավել եւս օրինաչափ է հնչում Հայաստանի հաշվատային ֆեդերացիայի նորոտմը ազգային առաջին հավաքականի կազմում հաստատել այն վեց հաշվատիստներին, որոնք մեր երկրում ամենաբարձր անհատական գործակիցներն ունեն:

Գ. Ղ.

111 թիմ երեւանյան օլիմպիադայում

Հաշվատիստուհիներն մոտ են ռեկորդի

Երեկ Աբգարյանը հայտնեց հաշվատի երեւանյան օլիմպիադային մասնակցելու իր ցանկության մասին: Մինչ այդ պատասնական հայտ էր ներկայացրել նաեւ կույր հաշվատիստների միջազգային կազմակերպությունը, որը ՖԻԴԵ-ի հատուկ թույլտվությամբ վերջին տարիներին առանձին թիմով մասնակցում է օլիմպիադաներին: Այսպիսով, այսօրվա դրությամբ հավի առնելով նաեւ այն, որ Հայաստանը սաճիոոջ իրավունքով երկուական հավաքական ներկայացնելու իրավունք ունի, 32-րդ համաշխարհային օլիմպիադային մասնակցելու իրենց պատրաստակամությունն են հայտնել տղամարդկանց 111 եւ կանանց 80 թիմեր: Հետաքրքիր է, որ մոսկովյան մասնակիցների թվով ռեկորդային օլիմպիադայում մեկնարկել էին 81 երկրների հաշվատիստուհիներ: Այնպես որ, եւս երկու կանանց թիմերի հայտեր եւ երեւանյան օլիմպիադան իր առաջին ռեկորդը կսահմանի: Հիշեցնենք, որ ՖԻԴԵ-ի կանոնները ազգային ֆեդերացիաներին հաստատել ընդհուպ մինչեւ օլիմպիադայի նախօրյակը: Օլիմպիական հայերը շարունակվում են սեպտեմբերի 12-ին Մենք հնարավորություն ունենք արդեն այսօր հաշվատասերներին ներկայացնել այն նոր պատասնական գործակիցները, որոնք ՖԻԴԵ-ն հրապարակելու է միայն հուլիսի 1-ին: Անշուշտ, հաճելիորեն զարմացնում է 17-ամյա Սերգեյ Մովսիսյանի արտակարգ բարձր ցուցանիշը: Այնմ առավել եւս օրինաչափ է հնչում Հայաստանի հաշվատային ֆեդերացիայի նորոտմը ազգային առաջին հավաքականի կազմում հաստատել այն վեց հաշվատիստներին, որոնք մեր երկրում ամենաբարձր անհատական գործակիցներն ունեն:

Գ. Ղ.

ՖՈՒՏԲՈԼ

Հայաստանի հավաքականը զիջեց 0-4 հաշվով

Մենք արդեն տեղեկացրել էինք, որ ֆուտբոլի Հայաստանի հավաքականը մրցաշրջայության է մեկնել Լատինական Ամերիկա եւ հունիսի 20-ին ընկերական հանդիպում պետք է անցկացներ Պերուի հավաքականի հետ: Ցավոք, բավական ժամանակ էր ոչ մի լուր չունենք այդ խաղից եւ չէինք կարող մեր ընթերցողներին ներկայացնել նրա լուրը: Չնայած մեր բազմաթիվ փորձերին, որեւիցե տեղեկություն ստանալ ՀՖ ֆուտբոլի ֆեդերացիայից կամ մեր պատվիրակության, անդամների ընտանիքներից եւ կամ մեր առասանման թղթակիցներից անհաջող էին: Այս էլ որերոդ անգամ կանգնում ենք փաստի առաջ: Վերջապես պետք է ինչ որ մեկը զբաղվի այդ հարցով: Հանրապետության մարզասերներին «լրացվական խաղի» մասնելու համար ինչ որ մեկը պատասխանատվություն պետք է կրի, թե՞ ոչ: Իսկ ինչ վերաբերում է խաղին, արա այն ավարտվել է 4-0՝ հօգուտ դատի տերի: Այս տեղեկությունը մեզ հայտնեց մեր հատուկ թղթակիցը Լոնդոնից, որ իր հերթին այդ լուրը տրամադրել էր «Ֆրանս Ֆուտբոլ» շաբաթաթերը:

Սառը պատերազմը շարունակվում է

Այսօր կայանալիք Անգլիա-Գերմանիա կիսաեզրափակիչ խաղից առաջ ամենակարեւորը Անգլիայի հավաքականի գլխավոր մարզիչ Տերի Վենեբլսն է: Չկա բերբ, որտեղ նա լուսանկարը չլինի, կամ հարցազրույց չլինի նրա հետ: Հեռուսարկչությունների ամենացանկալի հյուրը նույնպես Վենեբլսն է: Նրա ամեն մի հայտարարություն դիվանագիտական նշանակություն է հետաքրքրում. «Գիտեմ, որ գերմանացիները ուժեղ են եւ ուզում են անոչնչան առաջնությունը շահել: Կիմանանի հարցը հետաքրքրական է, հնարավոր է, որ սակրիկական խոլ է դա: Համենայնդեպս, կտեսնենք, ինչ է լինելու: Գերմանացիները անընդհատ շարժման մեջ են: Նրանք առանց գնդակի շատ են տեղափոխություններ կատարում: Պատրաստությունում միշտ 5 խաղացող ունեն, որոնցից երեքը հանախ մասնակցում են գոլիներին: Չեմ կարծում, թե իտալացիների հետ լավ խաղացին, բայց լավ ֆուտբոլիստներ ունեն: Այնպանենայնիվ, մենք չենք վախենում եւ հաղթելու մեր է լինելու», ասել է Վենեբլսը:

Վենեբլսանը հայտարարել է, որ պատրաստվում է իր ողջ կարիերայի ընթացքում նման վնասվածք չի ունեցել:

Իտալիա-Չեխիա մրցավեճում մեծ ժամանակությունը նախատրաստությունը տալիս է Իտալիայի հավաքականին, սակայն Չեխիայի հավաքականն առաջացել է, որ կարող է ամեն տեսակի անակնկալ մատուցել: Հարցը միայն այն է, որ այս թիմի 4 առաջատար խաղացողներ որակազրկվել են եւ չեն կարող մասնակցել 1/2 եզրափակիչ խաղին:

Այնուամենայնիվ, բոլորի ուշադրության կենտրոնում Անգլիա-Գերմանիա հանդիպումն է, իր ենթատեքստով կողմերի հին հաշիվներով ու ավանդական անհաշ մրցակցությամբ, հանդիպում, որը կարող էր դառնալ նաեւ եզրափակիչի զարդ:

Այսօր մանրի կենտրոնից տեղեկացավ, որ այդ պատմական խաղին դարձյալ տոմս է հատկացվել ինձ, մի բան, որին ոչ բոլոր հանրաճանաչված լրագրողներն են արժանանում: Հանրաքար պատճառն այն է, որ այստեղ հայաստանից միակն եմ: Տոմսերը բաշխվում են հանրակարգիչների միջոցով, որտեղ հարվի են առնվում բազմաթիվ հանգամանքներ:

Ա. Ք.

«Ալիմբլդոնը» նույնպես հրաշք է

ՍԱՒԻՐԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ
Լոնդոն

Ցվում էր, թե ոլինչ չի կարող անգլիացիներին կտրել ֆուտբոլից, առավել եւս «Եվրոպա-96»-ի մակարդակի մրցաշարից: Սակայն կա նաեւ մեծ բենիսի «Ալիմբլդոնի» մրցաշարը, որը մեկնարկեց հունիսի 24-ին: Ցամանապի է, թե Ռեծնի-ի պես հարուստ կազմակերպությունը, կամ «Եվրոպա-96»-ի կազմակոմիտեն ինչպես չեն կարողացել հանոզել «Ալիմբլդոնի» պատասխանատուներին, որոնցի մրցաշարը եվրոպայի առաջնության ամենավճռական պահին չսկսվի եւ չմասնակցի մարզասերների ուշադրությունը: Սակայն «Ալիմբլդոնը» իր ավանդույթներն ունի եւ ոլինչ չի կարող պատճառ դառնալ փոփոխելու «Մեծ սպասարտի» ծրագրի մեջ մտնող մրցումները, նույնիսկ ֆուտբոլը, որը ոչ միայն բրազիլացիների համար շատ բան է նշանակում: Լոնդոն են ժամանել կանանց եւ տղամարդկանց աշխարհի բոլոր ուժեղագույն բենիսիստները՝ առաջին տասնյակից. 1. Փիթ Սամփրասը (ԱՄՆ), 2. Բորիս Բեկերը (Գերմանիա, վերջինս վաղուց Անգլիայում է եւ դիտում է իր երկրի հավաքականի խաղերը), 3. Անդրե Աղասին (ԱՄՆ), 4. Գորան Իվանիշեւիչը (Խորվաթիա), 5. Եվգենի Կաֆելնիկովը (Ռուսաստան), 6. Մայկլ Չանգը (ԱՄՆ), 8. Ջիմ Կուրյեն (ԱՄՆ), 9. Թոմաս Էնկվիստը (Շվեդիա), կանանցից՝ 1. Շտեֆի Գրաֆը (Գերմանիա), 2. Մոնիկա Սելեսը (ԱՄՆ), 3. Կոնչիտա Մարտինեսը (Իսպանիա), 4. Առանտա Սանչես Վիկարիոն (Իսպանիա), 5. Անկե Հուբերը (Գերմանիա), 6. Յանա Նովոտնան (Չեխիա), 7. Չանդա Ռուբին (ԱՄՆ), 8. Լինդա Դեեմորոզ (ԱՄՆ):

Լոնդոնը 27-28 տրանից է բաղկացած: Ալիմբլդոնը մտնում է Անգլիայի մայրաքաղաքի Մերըն տրանի մեջ: Լոնդոնում ավանդեմենների կայանման խնդիրը, ինչպես եվրոպական զարգացած բոլոր երկրներում եւ ԱՄՆ-ի խաղաքներում, շատ լուրջ է: Անեն անգամ հետ չէ մեքենան կանգնեցնելու առաջ տեղ գտնել: Ասսի «Ալիմբլդոնի» մրցաշարերի օրերին ավելորդ խնդրույքներից խուսափելու համար արգելվում է տվյալ տրանի փողոցներում ավանդեմենների կայանումը: Մեկ օրվա ընթացքում անձինքներ են տուգանվում 30 ֆունտ ստեռլինգի չափով: Ամենաթանկ տեղերը, որոնք գտնվում են մրցարանի մոտակայքում, արձակվում են 100 ֆունտ ստեռլինգի դիմաց: Ամենաէժան տեղերը, որոնք գտնվում են մրցարանից 2-3 կմ հեռավորության վրա, արձակվում են 10 ֆունտ ստեռլինգի դիմաց: Ամենաէժան տեղերը, որոնք գտնվում են մրցարանից 2-3 կմ հեռավորության վրա, արձակվում են 10 ֆունտ ստեռլինգի դիմաց:

Աղասին, Չանգը եւ Կուրյեն մրցաշարից դուրս մնացին առաջին իսկ օրը

Մրցաշարի հենց առաջին օրը տեղի ունեցավ ամենամեծ սենսացիան. Անդրե Աղասին պարտվեց ամերիկացի Դուգլաս Ջեմին, որը բիվ 281 բենիսիստն է: Նա քեն Ջեմի կրտսեր եղբայրն է, որը Ռոբերտ Սեգասի հետ երկու անգամ կարողացել է հաղթող դուրս գալ Ալիմբլդոնի տղամարդկանց զուգախաղերում: Երեկ երբ ամերիկյան «Ջեյմզը» առաջին էջում գրեց, որ երբ 92 թվականի Ալիմբլդոնի չեմպիոնը գլխիկոր հեռացավ կորից՝ նրա բազմաթիվ երկրպագուհիները հեկեկում էին եւ բղավում. «Մենք ձեզ սիրում ենք»: «Ջեյմզը» հաստում է, որ մեղավորը թիվ 2 կորտն է, որտեղ խաղաց Աղասին: Այդ կորտը «չեմպիոնների գերեզմանի» չարագուշակ համբավ ունի: Ինքիչալոց, հենց նույն օրը, նույն կորտում պարտվեց նաեւ բիվ 6 բենիսիստը, ամերիկացի Մայկլ Չանգը: Պարտվել են նաեւ ամերիկացի Ջիմ Կուրյեն, որը բիվ 7 բենիսիստն է եւ ֆրանսիացի Սոնո Դյուլը, որը բիվ 15-ն է: Մասնագետները, սակայն, ուրիշ բացատրություն են տալիս: Նրանք նշում են, որ Ալդասին վատ մարզավիճակում է, քանի որ այս տարի շատ հիչ ժամանակ է տրամադրել մարզումներին ու մրցախաղերին: Իր ամբողջ ժամանակը նա կոնցրնում գործունեությանն է տրամադրել: Պատրոնյոնից հետո Աղասին նետություն է խնդրել իր երկրպագուներից, իսկ մասնագետները հայտնել են, որ երկուսքի օրվա մրցախաղը նրա հինգերորդ խաղն էր մատ անցից հետո, երբ Աղասին հաղթեց Ֆլորիդայի մրցաշարում: Մրցումների երկրորդ օրքան են դուրս եկել Փիթ Սամփրասը, Բորիս Բեքերը, Գորան Իվանիշեւիչը: Շվեդ Ստեֆան Էդբերգը, որը հաղարել է, թե այս տարի հաստեբ է տալու թենիսին, պատրաստակամություն է հայտնել տղամարդկանց 111 եւ կանանց 80 թիմեր: Հետաքրքիր է, որ մոսկովյան մասնակիցների թվով ռեկորդային օլիմպիադայում մեկնարկել էին 81 երկրների հաշվատիստուհիներ: Այնպես որ, եւս երկու կանանց թիմերի հայտեր եւ երեւանյան օլիմպիադան իր առաջին ռեկորդը կսահմանի: Հիշեցնենք, որ ՖԻԴԵ-ի կանոնները ազգային ֆեդերացիաներին հաստատել ընդհուպ մինչեւ օլիմպիադայի նախօրյակը: Օլիմպիական հայերը շարունակվում են սեպտեմբերի 12-ին Աղասին, Չանգը եւ Կուրյեն մրցաշարից դուրս մնացին առաջին իսկ օրը

Մրցաշարի հենց առաջին օրը տեղի ունեցավ ամենամեծ սենսացիան. Անդրե Աղասին պարտվեց ամերիկացի Դուգլաս Ջեմին, որը բիվ 281 բենիսիստն է: Նա քեն Ջեմի կրտսեր եղբայրն է, որը Ռոբերտ Սեգասի հետ երկու անգամ կարողացել է հաղթող դուրս գալ Ալիմբլդոնի տղամարդկանց զուգախաղերում: Երեկ երբ ամերիկյան «Ջեյմզը» առաջին էջում գրեց, որ երբ 92 թվականի Ալիմբլդոնի չեմպիոնը գլխիկոր հեռացավ կորից՝ նրա բազմաթիվ երկրպագուհիները հեկեկում էին եւ բղավում. «Մենք ձեզ սիրում ենք»: «Ջեյմզը» հաստում է, որ մեղավորը թիվ 2 կորտն է, որտեղ խաղաց Աղասին: Այդ կորտը «չեմպիոնների գերեզմանի» չարագուշակ համբավ ունի: Ինքիչալոց, հենց նույն օրը, նույն կորտում պարտվեց նաեւ բիվ 6 բենիսիստը, ամերիկացի Մայկլ Չանգը: Պարտվել են նաեւ ամերիկացի Ջիմ Կուրյեն, որը բիվ 7 բենիսիստն է եւ ֆրանսիացի Սոնո Դյուլը, որը բիվ 15-ն է: Մասնագետները, սակայն, ուրիշ բացատրություն են տալիս: Նրանք նշում են, որ Ալդասին վատ մարզավիճակում է, քանի որ այս տարի շատ հիչ ժամանակ է տրամադրել մարզումներին ու մրցախաղերին: Իր ամբողջ ժամանակը նա կոնցրնում գործունեությանն է տրամադրել: Պատրոնյոնից հետո Աղասին նետություն է խնդրել իր երկրպագուներից, իսկ մասնագետները հայտնել են, որ երկուսքի օրվա մրցախաղը նրա հինգերորդ խաղն էր մատ անցից հետո, երբ Աղասին հաղթեց Ֆլորիդայի մրցաշարում: Մրցումների երկրորդ օրքան են դուրս եկել Փիթ Սամփրասը, Բորիս Բեքերը, Գորան Իվանիշեւիչը: Շվեդ Ստեֆան Էդբերգը, որը հայտարարել է, թե այս տարի հաստեբ է տալու թենիսին, պատրաստակամություն է հայտնել տղամարդկանց 111 եւ կանանց 80 թիմեր: Հետաքրքիր է, որ մոսկովյան մասնակիցների թվով ռեկորդային օլիմպիադայում մեկնարկել էին 81 երկրների հաշվատիստուհիներ: Այնպես որ, եւս երկու կանանց թիմերի հայտեր եւ երեւանյան օլիմպիադան իր առաջին ռեկորդը կսահմանի: Հիշեցնենք, որ ՖԻԴԵ-ի կանոնները ազգային ֆեդերացիաներին հաստատել ընդհուպ մինչեւ օլիմպիադայի նախօրյակը: Օլիմպիական հայերը շարունակվում են սեպտեմբերի 12-ին

digitised by A.R.A.R.@

«Յաբլոկոն» ընտրեց «Հարյաց փոխրագույնը»՝ Ելցինին: Ի՞նչ պատճառ կտանա Յավլինսկին

Ավարտվեց «Յաբլոկո»-ի փակ համագումարը: Այն վերահաստատեց շարժման կողմնորոշումը դեպի չափավոր ազատականություն, աջ եւ ձախ ծայրահեղությունները հավատարմակետող «կեսերն»: Ռուսական ազատականության սոցիալ դեմոկրատիզմին հակված թեւը ճշգրտորեն իր ծգտումը սրագրելու, անգամ վերանայելու Ելցինի հարաբերական եւ ճեճեմական գիծը, դրան հատորելով ընդգծված անցյալական ողբերգություն:

Ընթացիկ ոյսի առումով, համագումարը դեռ է որոշ իր մատավարական գնահատականը նախագահական ընտրությունների երկրոդ փուլի նախօրյակին, ինչպես նաեւ վերաբերմունքը Ելցինի նկատմամբ: Դիտորոշումները տարերակվեցին: Ոմանք պատճառում էին «չարյաց փոխրագույնի», այն է Ելցինի, ընտրության աջակցելու դիտորոշումը: Հակառակ տեսակետի կողմնակիցները կոչ էին անում ակտիվ չեզոքություն դրսեւորել եւ հիմնական թեկնածուների եկամասը, այսինքն ոչ մեկի օգտին չքվեարկել: Առաջին տեսակետը հետագա քայլերոն հիչեց համագումարից ազատ: Լուկինը Պետդումայում «Յաբլոկո» խմբակցության փոխնախագահը, հանդես եկավ հայտարարությամբ, որտեղ մասնավորապես ասաց. «Երբ կոմունիստ-ոչ կոմունիստ տարբերակներից զատ ուրիշը չկա, անհրաժեշտ է պատրաստել ոչ կոմունիստ թեկնածուին»: Շարժման պատասխանատուներից Գրաչովը ավելացրեց. «Երեն Ելցինը վատն է, առջա Զյուգանովը ամենավատն է: Ժամանակը է, որ մենք մեզնից կառավարության մեջ, բնկուզ Ելցինի գիծը բարելավելու նպատակով»:

Ուշադրավ է, որ պատգամավորների շուրջ 57 տոկոսը կոչ արեց ոչ Ելցինին եւ ոչ էլ Զյուգանովին չքվեարկել: Դրանց մեծամասնությունը ժողովրդի ներկայացուցիչներն էին: Հաղթանակից «ոսկե միջին». որոշվեց պատրաստել Ելցինին, եթե նա դրական արձագանքի համագումարի պահանջներին: Դրանք գրեթե նույնությամբ վերատարում են նախագահ Ելցինին ուղղված «Յաբլոկո»-ի մայիսյան նամակի հայտնի կետերը: Համագումարը պահանջեց. ստեղծել պայմաններ կոնկրետ սեւեռական ծրագրերի իրականացման համար, կադրային փոփոխություններ շարունակել, սահմանադրորեն սահմանափակել նախագահի լիազորությունները եւ նույն կարգով ընդլայնել վարչապետի լիազորությունները, լուծել Չեչնիայի հիմնահարցը, ուժեղացնել ուժային կառուցվածքների ճկասմամբ հաղորդակցական իշխանության հակոտրությունը: Ակնհայտ է, որ Ելցին-Յավլինսկի տարածայնությունները շոշափում են ոչ թե առանձին հարցեր, այլ դրանց ողջ տրնկեցը:

Համագումարից անմիջապես հետո, հունիսի 24-ին տեղի ունեցավ Յավլինսկու մամուլի ասուլիսը: «Շատ բան կախված կլինի նրանից, հայտարարեց Յավլինսկին, թե ինչպես առաջիկա մեկ-երկու օրվա ընթացքում Ելցինը կարձագանքի իրենց պահանջներին, ինչպես կկարողանա հանդոգել մեր ընտրողներին: Խոսքը ոչ թե իմ եւ Ելցինի, այլ վերջինիս եւ իմ էլեկտորատի դաշինքի ստեղծման հնարավորության մասին է»:

Մասնավորեցնելով իրենց պահանջները, դրանք ներկայացրեց հարցերի տեսքով. ե՞րբ է լուծվելու չեչենական հարցը, ե՞րբ է հրադարակվելու Ելցինի առաջիկա կառավարության կազմը: Վերջապես, ե՞րբ է սահմանադրական կարգով լուծվելու նախագահի լիազորությունների սահմանափակման հարցը: Տալով պարզաբանումներ վերջին հարցի կապակցությամբ, լրագրողներին հիշեցրեց, որ այդ լիազորությունները տրվել էին անցումային շրջանի համար, իսկ այսօր այն ավարտվել է: Ասուլիսի ավարտին Յավլինսկին իր ընտրողներին կոչ արեց անդրադարձ կատարել ընտրությունների երկրոդ փուլին, հաճի որ նրանց չմասնակցելը ծնունդ է միայն Զյուգանովին:

Ասուլիսը հարսկական «առեւտրի» տպավորություն էր թողնում: Դժվար չէ կանխատեսել Ելցինի արձագանքը դրան: Մասնակիորեն համաձայնվելով որոշ պահանջների հետ, նա հայտնի թե երկրոդ փուլից առաջ բացի իր բոլոր խոստումներ, գործընկեր, հայտարարի կառավարության հնարավոր անդամների ցուցակը: Ծնունդիրդինի խոսքերով, ներկայումս կառավարությունում 11 թափուր պատճառ կա: Փորձագետների կարծիքով, առավելագույնը, ինչին կարող է հավակնել Յավլինսկին, Ֆինանսների նախարարի պատճառն է: Այդ դեպքում լիովին համաձայնեցնելու է նրա հետ հարկային հարցերը: Անհերքելի է, որ առաջին փուլում 5.5 մլն ձայն, այսինքն, ինքնուրույն մասնակցած ընտրողների ձայների 7.5 տոկոսը սպացած հարսկական ուժը պահանջում է զորեղ մրցակցից արմատականորեն վերանայել իր հարսկականությունը. սահմանափակել լիազորությունների շրջանակը: Հիշեցնենք, որ բազմաթիվ հարցումներով Ռուսաստանի բնակչության ճնշող մեծամասնությունը նախագահի իշխանության մեջ տեսնում է ժողովրդավարական ոեժության կառուցվածքի երաշխիք:

Վերջում, պահանջագրային թելադրանքի կողմնակիցներին ցանկանում ենք հիշեցնել փիլիսոփա Հեգելի ասածքի մասը. «Ամեն ինչ կամ ոչինչ» փիլիսոփայությունը գործնականում միշտ ընանկում է «Ոչինչ»:

ՄԱՆՈՒԿ ՋԱՔՈՅԱՆԻՑ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

4 սենյականոց բնակարան 150 ք/մ ջրմոհանոց տարածքով. բնակելի մակերեսը՝ 65 ք/մ: Ունի ձեղնահարկ. մակերեսը՝ 50 ք/մ: Բնակարանը գտնվում է Աջափնյակում, Հանրապետական հիվանդանոցի մոտակայքում:

Հասցեն՝ Մարգարյան 23, 1 մուտք, 4-րդ հարկ, բնակարան 15:
Հեռ. 342586:

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Սեփական տուն՝ 1000 ք/մ հարակից հողամասով, ոչդեռատու ծառերով: Հասցեն՝ Մյասնիկյան պող. (Կենդանաբանական այգու հարեւանությամբ)

Գինը՝ պայմանագրային:

Հեռախոսներ՝ 27-18-75 տուն:
58-27-24 աշխ (9.00-20.00)

ԵՐԱՆԴ ԵՐՁԱՆԱԳԱՐԸ ԿԱՐԵՆ ՋԱՆԻԲԵԿՅԱՆԸ

հրավիրում են

ՌԵԳԱՅԱՄ

Այսինքն - երաժշտություն
Բիգ Բենդ, Սիմֆո-ջազ
Այսինքն - տոումեն
ԱՇՏ ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ

ՌԵԳԱՅԱՄ

Այսինքն - հումոր եւ ծիծաղ
ՈՍՖԱՅԵԼ ՔՈՉԱՆՋՅԱՆ,
ԼԱԼԱ ՄՆԱՑԱԿԱՆՅԱՆ,
ԱՐԱՄ ՍՈՒՔԻԱՍՅԱՆ
Այսինքն - խաղեր

ՌԵԳԱՅԱՄ

ժրցույթներ եւ բար-տրճառաս
Այսինքն - լիակատար
հանգիստ ու բավականություն
Ամեն երեքաբթի
Սան Ինլավսկի թատրոնում
Ամեն երեքաբթի ժամը 21-ին

Երեւանի «ՀՐԱՉՅԱ ԱՃԱՌՅԱՆ» համալսարանը հայտարարում է 1996-97 ուստարվա ընդունելություն

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ՁԱՐԳԱՑԱՆՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ
Մասնագիտացումները՝ արտաքին հարաբերություն եւ դիվանագիտություն, համաշխարհային հարաբերություն եւ էկոնոմիկա, թարգմանչություն:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ
Մասնագիտացումները՝ կոմերցիա, ֆինանսներ եւ այլ վարչատնտեսական ու տնտեսության գործառնությունների էկոնոմիկա եւ կազմակերպում, հաշվապահական հաշվառում եւ աուդիտ, ձարեթինգ եւ գովազդ:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ
Մասնագիտացումները՝ միջազգային հանրային իրավունք, միջազգային մասային եւ վարչական իրավունք, միջազգային աուդիտի իրավունք:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՆՖՈՐՄԱՏԻԿԱՅԻ ԵՎ ՁԱՐԳԱՑԱՆՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ
Մասնագիտացումները՝ միջազգային ժուռնալիստիկա, հեռուստառադիո ժուռնալիստիկա, լրագրություն, միջազգային տուրիզմ, թարգմանչություն:

ՊԱՐՏԻԶ ԼԵԶՎԻ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ՁԱՐԳԱՑԱՆՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ
(ՁԵՀՐԱՆԻ ԱՀԱՍ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂ)
Մասնագիտացումները՝ պարտից լեզու, գրականություն, թարգմանչություն:

ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐԻ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ
Ռոմանագերմանական եւ արեւելագիտական բաժիններ

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ
Մասնագիտացումները՝ տնտեսական-իրավական, ոչնական-իրավական, դատական-փորձագիտական, դատա-դատախազական ինքնական:

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ
Մասնագիտացումները՝ արտադրության մենեջմենթ, մակրոէկոնոմիկա, մարեթինգ, ֆինանսներ եւ բանկային մենեջմենթ, հաշվապահական հաշվառում եւ աուդիտ:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ
Մասնագիտացումները՝ հայոց լեզու, գրականություն:

ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ
Պատմության, աշխարհագրության եւ տուրիզմի բաժիններ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՏԱՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄԵԹՈԴԻԿԱՆԵՐԻ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ
Մասնագիտացումները՝ նախադպրոցական մանկավարժություն, հոգեբանություն, կերպարվեստ, երաժշտություն

ՔԻՄԻԱՅԻ ԵՎ ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ
Քիմիայի, կենսաբանության եւ դեղաբանության բաժիններ

ԴԵՖԵԿՏՈԼՈԳԻԱՅԻ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ
Մասնագիտացումները՝ լոգոպեդիա, դեֆեկտոլոգիա, հոգեբանություն, օլիգոֆրեն մանկավարժություն, տիֆլո-սուրդո մանկավարժություն, դեֆեկտոլոգիա-ոսիֆրենոպեդիա:

ՄԱԹԵՄԱՏԻԿԱՅԻ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ
Մասնագիտացումները՝ կիրառական մաթեմատիկա եւ ինֆորմատիկա:

Միջազգային իրավունքի, միջազգային տնտեսական հարաբերությունների, միջազգային ինֆորմացիայի եւ թարգմանության, միջազգային հատաբերությունների եւ թարգմանության, պարտից լեզվի եւ գրականության ու թարգմանության, օտար լեզուների, իրավաբանական եւ տնտեսագիտական ֆակուլտետներում ուսանողները կդիպլոմացնեն երկու օտար լեզուների ճանաչերեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն, իսպաներեն, իտալերեն, արաբերեն, պարսկերեն, թուրքերեն եւ այլն:

Համալսարանի ընդունելությունը կազմակերպվի մրցութային կարգով: Ուսանողները անհատական կարգով կարող են համալսարանի հետ նախապես պայմանագրվել ուսման վճարման կարգի մասին:

Ուսման տեւողությունը մանկավարժության եւ հոգեբանության, մանկավարժության եւ սոցիալական ուսուցման ու դեֆեկտոլոգիայի ֆակուլտետներում չորս տարի է, մյուս ֆակուլտետներում հինգ տարի:

Համալսարանը, կնքված պայմանագրի հիման վրա, կարող է գերազանցիկ ուսանողներին եւ նրանց ընտանիքներին ուղարկել տարերի Աթենքի, Սիքագի, Սարսեյի, Լոնդոնի, Վանկուվերի եւ Քեմբրիջի համալսարաններ, Մունխենի եւ Քեմբրիջի Սիքսոքզային հարաբերությունների ինստիտուտներ:

- Պետությունը ոչեւ է ներկայացնեն հետեւյալ փաստաթղթերը. դիպում, միջնակարգ կրթության վկայական կամ միջնակարգ մասնագիտական կրթության դիպում, տեղեկանք առողջության մասին, վեց լուսանկար (3X4): Փաստաթղթերի ընդունելության եւ ընդունելության ենթարկվելու համար դիմողը ոչեւ է վճարի 5000 դրամ, որը պահպան ենթարկությունների արդյունքներից, ես չի վերադարձվում:

Փաստաթղթերն ընդունվում են միայն հուլիսի 20-ը: Ընդունելության ենթարկությունները կանցկացվեն հուլիսի 21-ից 30-ը:

ՀԱՍԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԱՍՑԵՆ՝ ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ 13:
ՀԵՌԱԽՈՍՆԵՐ՝ 55-24-70, 55-87-90, 55-46-80:

ՈՉԿՏՈՐՍ

@rminco
Global Telecommunications

ՀԱՄԱԿԱՐԳՉԱՅԻՆ ՑԱՆՑ

ԱՐՄԻՆԿՈ ԱՅՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄ Է.

- ✔ էլեկտրոնային փոստ (E-mail)
- ✔ INTERNET հարուստ տվյալների բազայի մուտք
- ✔ Օպերատիվ ինֆորմացիա ամբողջ աշխարհից Ձեր կոմպյուտերի էկրանի վրա
- ✔ Հնարավորություն Ձեր մասին տեղեկացնելու ամբողջ աշխարհին

Մեր հասցեն.

Երեւան, Իսահակյան 28, 3 հարկ
✆ 52-63-26, FAX: 28-50-82
E-mail: support @arminco. com.

ԱՅԱՔՍ
Ֆիրմա

ՀՈՒԼԻՍԻ 6-ից առաջարկում է տուրիստական ուղեւորություններ եւ հաճելի ծովափնյա հանգիստ

ԼԻՄԱՍՈԼՈՒՄ (ԿԻՊՐՈՍ)

Ուղեւորության տեւողությունը 14 օր
Բարձրակարգ հյուրանոցներ
բոլոր հարմարություններով
Հրաշալի Միջերկրական ծովափ
Հաճելի ժամանց բոլոր տարիքների համար
Էքսկուրսիաներ Կիպրոսի տեսարժան վայրերով

ԵՐԵՎԱՆ, ՊՈՒՇԿԻՆԻ 43 Ա, ՀԵՌ. 53-15-73, 53-88-45

ԱՆՎՃԱՐ տեղեկություններ Հայաստանում գործող ծեռնարկությունների առաջարկի եւ պահանջարկի մասին հեռախոսով: Զանգահարել 589167, 581351 «Սփյուռ»:

«Գարերական» հատուկ ընկերության տպարան: Երեւան-23, Աբեղյան 2 Պատվերի թիվ 65 Պատճ. 69149 Պատվեր 2121 Տպաքանակը 4000 Ստորագրված է տպագրության 25.06.1996 Գինը 75 դրամ

digitised by A.R.A.R.@